

הַגְדָּה שֶׁל מִשְׁפָּחָה

בוחרים
במשפחה

לפרטים והצטרפות:
family@mercazachva.org.il
www.mercazachva.org.il

מערכת: הרב עזריאל אריאל, חיים ברנסון, מיכאל פואה, ד"ר עינת רמון

כתיבה: הרב איתי אליצור, אלעזר אנסבכר, הרב עזריאל אריאל, הרבנית רות בנימין, פנחס בר קשת, חיים ברנסון, יאיר הרשקוביץ, הרב ליאור לביא, הרבנית חוה מנסבך, ד"ר חנה קטן, ד"ר עינת רמון, ד"ר שלמה שיש, הרב זאב שמע

עריכה לשונית: שרה המר

איורים: חננאל תורג'מן

עיצוב החוברת והכריכה: TWB.CO.IL

תודה לחיים ואפרת אקשטיין ("האותיות הקטנות") על הסיוע בכריכה

ישראל, תש"ף | 2020

הַגֵּדָה שֶׁל מִשְׁפָּחָה

לְמִשְׁפָּחָה סְבִיב הַסֵּדֶר
וְלִסְדֵר סְבִיב הַמִּשְׁפָּחָה

 **בוחרים
במשפחה**

החוברת טעונה גניזה

1 מהי ה"חרוסת"

הממתיקה את רגעי המרירות בחיים?

2 איך זמם לבן להחריב את ביתן של שתי בנותיו?

מתי מים הופכים דם

3 והיכן זה עלול לפגוש אותנו בבית?

4 ומה הגדי התמים שכבר איננו מלמד אותנו

על הגלגל הענק של העולם?

"בוחרים במשפחה"

התנועה לחיזוק ערכי המשפחה בישראל, מציעה לכם לחוות ליל סדר משפחתי במיוחד, עם קטעי העשרה והעמקה מפתיעים סביב סדר ההגדה, בנושאים הנוגעים לחיים של כולנו:

- זוגיות ושלוש בית
- אחווה ומשפחתיות
- זוגיות ורווקות
- פריון והורות
- קדושה ונאמנות
- התפתחות
- שלמות והפריה הדדית

על חירות, אחריות ובחירה

חיים ברנסון

חירות אינה פסל. חירות היא לפיד, לאורה צועדים קדימה. עבור לא מעט אנשים, "חירות" היא מילה מפחידה. לא לחינם מוליך א-לוהים את עם ישראל בדרך עוקפת כדי שלא ינסו לשוב למצרים - כפי שאכן קרה לא אחת בהמשך הדרך.

החירות מטילה אחריות. כאשר אינני כפוי לנהוג בצורה מסוימת, כאשר אני חופשי לנהוג כרצוני, אני האחראי על תוצאות בחירותיי.

החירות כרוכה ברצון. לא רק במובן שבו החורין יכול לנהוג כרצונו, אלא אף במובן שהוא בכלל מכיר את רצונו. העבד, לא זו בלבד שאינו בוחר אלא אף נטול רצון עצמי הוא!

שמחה ומעלה גדולה היא לרצות, לבחור ולהיות אחראיים. ובאשר לפחד מבחירות שגויות - כאשר לחירות מתלווה אמון וביטחון במעניק החירות שבמקביל גם מדרוך ומנחה אותנו כיצד לבחור, אנו במקום הנכון. לכן ביציאת מצרים נפתח מסע של שבעה שבועות עד למתן תורה. לא תיתכן חירות אמיתית ללא זה.

בדורנו, שועטת החירות וכובשת (יחד עם השוויון) את העולם - ההגדרה העצמית והריבונות מהזירה הבינלאומית מגיעות גם לאזור האישי. אם בעבר היה ברור כיצד יש לחיות, הרי שבתרבות הכללית בעלת המוסר המצומק כיום, כל עוד לא נפגע הזולת - הכול פתוח.

אחד התחומים היסודיים בחיים שעברו טלטלה עזה בהקשר זה הוא תחום המשפחה: יכול האדם לבחור האם, מתי, עם מי ואיך להקים משפחה.

ההדרכה וההנחיה של התורה נותרה ללא נייע, אולם החירות והבחירה מאפשרות לנו להעמיק בהכרת הרצון העומד בבסיס מה שהיה ברור מאליו. מתוך אמון בנותן התורה והחיים, ומתוך אחריות לבחירותינו, אנו קרואים להעמיק בסדר, בכללים ובגבולות, ולגלות כיצד הם, ודווקא הם, מוציאים אותנו לחירות אישית, משפחתית ולאומית. מהן המתנות הטובות הגנוזות בדברים שהיו ברורים מאליהם וכבר לא כל כך, לפחות לא עבור כולם. ומי יודע אם לא לשם העמקה והצמחה זו הגיעו השאלות והבירורים לפתחנו.

לסיום, אי אפשר בלעדיה: הקורונה. לא ידוע מה יהיה המצב העדכני בעת ליל הסדר, אבל אחת ההשלכות של האירוע העולמי הזה היא עלינו ברמה האישית והמשפחתית. בדומה לליל יציאת מצרים, בעת שהמשחית עובר לנגוף בחוץ, כל משפחה מסתגרת עם עצמה בפנים. הזדמנות חד פעמית להרפות מהעולם השואב החוצה ולחזק ולהעצים את הקשרים הקרובים אלינו ביותר. בסופו של דבר זה מה שנותן לנו כאן את החוסן הלאומי.

דומה שאין חג משפחתי יותר מליל הסדר. לילה זה מאפשר לנו להתבונן ולהעמיק יותר בנס הנפלא שנתן לנו א-לוהים: המשפחה. בואו נעשה זאת ביחד.

משפחה עושה עלייה

יאיר הרשקוביץ

העבדות - הרבה פנים לה. יש שהוא עבד לאדון אנושי רם מעלה ממנו, אדון הגזל ממנו את זמנו - ומתוך כך את אישיותו. יש המשוחרר לנהל את הזמן אך הוא עבד לעצמו, ליצריו, למצריו, לצרכיו, לצריכותיו.

עם ישראל הביא לעולם את בשורת החירות. ראשון מבשרי החירות האנושית היה אברהם אבינו עליו השלום, שכסימן לבניו יצא בעצמו לחירות מאור כשדים לארץ ישראל. איש החסד גם התווה לנו את הדרך ליציאה זו: לצאת מעצמנו, לראות את האחר, את צרכיו, ולגמול עימו חסד שלא על מנת לקבל. זה היסוד לבניין העולם - "עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג), וזה השורש לבניין האישיות ולעבודת ה' - ועבד ה' לעולם חופשי!

עם ישראל יצא ממצרים "לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם" (במדבר א, ב), זהו הבסיס ליציאה לחירות. המשפחה היא הסדר המאפשר חירות אמיתית, אפילו של האדם מעצמו. עולם של חסד מתחיל מהמעגל הקרוב של החיים. אין נתינה גדולה יותר מהנתינה בתוך חיי המשפחה, מהענקת החיים עצמם ועד לדאגה למילוי כל פרטי צורכיהם.

חירות חייבת גבולות כדי להתגלות, כדי שלא תהפוך לשעבוד חדש ועמוק יותר. חיי המשפחה מספקים גבולות אלו, מכוונים את זרימת החיים ושומרים מסחיפה וטביעה בשטפם. מאפשרים להיחלץ ממשגר פרטיותנו, לעלות ולצאת אל עבר מקומנו ברכוש גדול.

ברית כרותה לבית

הרב איתי אליצור

מצוות הפסח היא מצוות הבית. ה' מצַוֶּה לקחת "שֶׁה לְבַיִת" (שמות יב, ג), בדם השה מציינים את "הַבְּתִים אֲשֶׁר יֵאָכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם" (שם פס' ז), ולכן "וְאֵתֶם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִמִּתַּח בֵּיתוֹ עַד בֶּקֶר" (שם פס' כב).

המילה "בית" חוזרת שוב ושוב בפרשה, לא רק במובן של מבנה אלא גם במובן של משפחה, ושושלת. במצרים לא נבחרו יחידים. נבחרו בתים.

מצוות הפסח קשורה למצוות המילה. המילה מבדילה את האיש היהודי מאיש שאינו. הפסח מבדיל את הבית היהודי מבית שאינו.

במילה ובפסח מובדל אדם מהעמים ונהיה חלק מישראל, בלעדיהם הוא נכרת מישראל. המילה

<<

מקדשת כל יחיד ויחיד, אבל הפסח מקדש את בתי ישראל. הוא מבדיל את העם מעם אחר. וזהו ייחודו. אפשר להבדיל את ישראל מהגויים רק בתנאי שהם אינם עומדים כל אדם לעצמו. כל אדם לעצמו - סופו למות. רק אם כל אדם הוא חלק משרשרת הדורות, יושב בביתו ומסמן את ביתו מבחוץ בדם הפסח, ובתוך הבית מלמד את בניו ובני ביתו אחריו להמשיך את הברית הלאומית הלאה, תוכל ברית זו להמשיך להתקיים, וכחלק ממנה ומכוחה, גם כל אחד מבניה יתייחד לעמו ולא-לוהיו.

קערת הסדר

מרור

כורך

שולחן
עורך

צפון

ברך

הלל

נרצה

קדש

ורחץ

כרפס

יחץ

מגיד

רחצה

מוציא
מצה

אהבה פשוטה

הרב ליאור לביא

”טוב פת חרבה ושלום בה מבית מלא זבחי ריב” (משלי יז, א).

משפחת עם ישראל יוצאת ממצרים ביד רמה ובזרוע נטויה; ניסים מופלאים מלווים אותה על כל צעד ושעל, ואפילו ”רכוש גדול” נמצא ברשותה. בקיצור, עם של עבדים יוצא בכבוד של מלכים. ובכל זאת, מכל סמלי הגאולה דווקא המצה הצנועה, לחם העוני, הוא הנשאר לנו, יותר מכול, למזכרת מכל היציאה המופלאה הזאת.

מה באה לבטא הנצחת העוני, המתבטאת בלחם העוני שנמצא במרכזו של ליל הסדר?

נראה שהמצה הבסיסית, הפשוטה, התמציתית, מבטאת יותר מכול את החירות המשפחתית מכל שעבוד לחולף ולמשתנה. הכסף והזהב, עם כל חשיבותם, עשויים לייצר תנאים נוחים אך עלולים גם לשעבד ולייצר תלות שאיננה נוגעת בעיקר, במהותי.

כשאנו מציבים במרכז את לחם העוני, אנו בעיקר אומרים שבמרכז לא נמצא לחם העושר. לא תנאי החיים החיצוניים מרכזים ומייצבים את משפחתנו סביבם. המשפחתיות שלנו אינה תלויה ומשועבדת לשום גורם חיצוני. נשמת הבית וברכתו, השייכות למהות, מופיעות בצורה בולטת דווקא כאשר הפת איננה אלא פת חרבה, לחם

עוני. אז מתחדדת

ההבנה שמרכז הכובד שלנו הוא פנימי. כמו זוג צעיר, שאין להם אלא אהבתם. וכמה חירות ועושר יש בכך.

היציאה ממצרים אל הפועל

ד"ר שלמה שיש

בחלק העליון של קערת הסדר אנו מניחים בצד ימין את הזרוע (הרומזת למידת החסד, הגאולה שנעשתה בזרוע נטויה) ובשמאל ביצה קשה (הרומזת למידת הגבורה). שתיהן יחד מלמדות אותנו על תהליך גאולת האומה ביציאת מצרים ומהן גם נלמד על התפתחות האדם ו"גאולתו" - התגלות מהותו וייחודיותו במהלך חייו.

הביצה הגולמית מבטאת התפתחות הדרגתית. היא עדיין אינה תרנגולת מושלמת. עם זאת, בתוכה כבר נמצאת התרנגולת כולה בפוטנציאל, ויתרה מזו - התרנגולת, "יעדה" של הביצה, היא זו שמעוררת ומפעילה את כל כוחות הצמיחה שבביצה.

כך גם בנו. כבר בביצית המופרית קיימים כל כוחות החיים והתכנים הנדרשים להתפתחות האדם, אך להופעתם יידרשו זמן, תהליכים והדרגתיות, ויד מכוונת מלמעלה - גם של ה' וגם של ההורים. כדי "לפתוח" מתנה תמציתית זו נדרשת השגחה מתמדת והשקעה בפיתוח ובטיפוח של הילד, נוכחות, תמיכה נפשית וחומרית ואמון גדול של ההורים. רק בזכות החום של התרנגולת המסורה שתמיד תימצא שם עבודה, תוכל הביצה לצאת ממצרי קליפתה הקשה ולהפוך בעצמה לתרנגולת יפהפייה.

נקודה למחשבה: אילו חלקים בתוכנו אנו מזהים שצריכים להתפתח ולהתגלות?

יש טעם למפגש

ד"ר שלמה שישי

באכילה יש סוג של מפגש בינינו לבין העולם שסביבנו. לכל מפגש יש חוויה משלו, טעם מיוחד: מתוק, מריר, מלוח או חמוץ (החריפות איננה טעם אלא כאב). הקערה שבמרכז שולחן הסדר המשפחתי כוללת ארבעה טעמים אלו, וגם במערכות היחסים בינינו יש כמה גוונים...

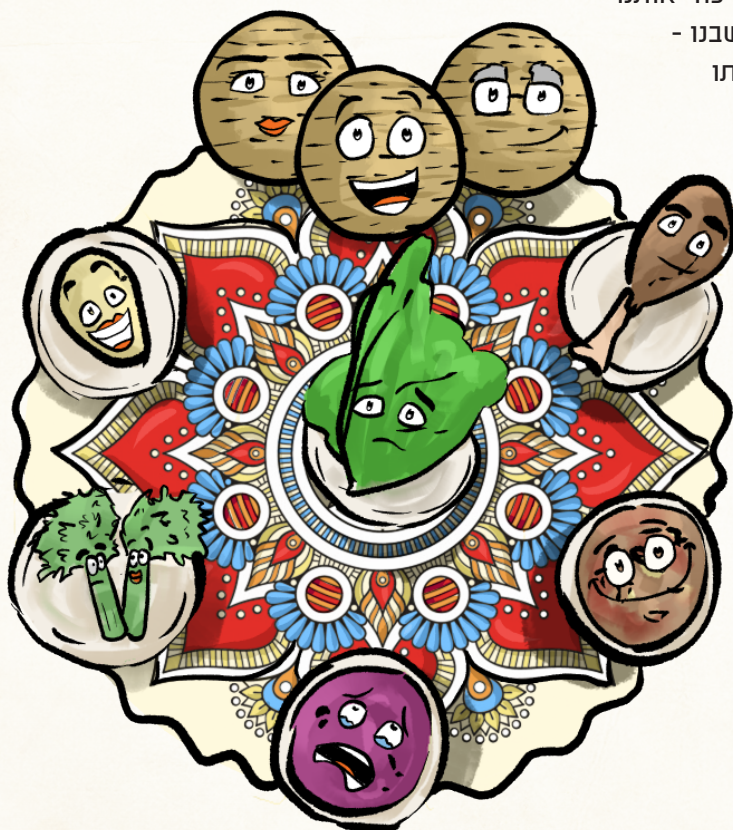
החרוסת מזכירה את הטיט שחיבר את הלבנים למבנה. המתיקות מושכת ומקשרת בינינו למזון (בלשון התנ"ך, פרי מתוק נקרא "פרי מגדים" - מתיקותו מאגדת את האדם והמאכל). האהבה והאחוה הנעימות מחברות את המשפחה.

בצמוד לחרוסת נמצא המרור (שיכול להופיע גם במשבצת החזרת) - שעתיד להיכרך בה. בחיים משותפים יש לעיתים גם מרידות, מרידות, תסכולים ואי-הבנות, אולם מעטפת האהבה סופה להכיל ולהחזיר לטוב ולמתיקות את כל אלה.

עבודת הפרך של ס' (שישים) הריבוא שברה את הגוף, אך הכשירה את רוחנו לייעודנו הנצחי - עם המיוחד לא-לוהיו. גם המלח מכשיר מאכלים לאכילה, מחדד את טעמם העצמי ומשמר אותם. כוחות אישיותנו עשויים להופיע בתחילה בצורה לא

מכוונת. מעבדת המשפחה מצריכה אותנו לדייק, לחדד ולהעצים את הטוב שבנו - בהכוונה אישית פנימית (כמליחות העצמית העדינה של הכרפס) ובהכוונה מהסובבים (כמי המלח העוטפים).

לכאורה הטעם החמוץ נדחה מליל הסדר. חמץ בפסח בבל ימצא. כשבעל האגו המקולקל מתעמת עם סביבתו, המפגש מוחמץ. אולם יחד עם השבת החמץ, אנו מכניסים בחרוסת האהבה גם פירות חמצמצים. המשפחה היהודית מכילה את כל ארבעת בניה.

כשחל בשבת מתחילים כאן:

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר:

יום הששי. ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:

ויכל א-להים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך א-להים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא א-להים לעשות:

כשחל בחול מתחילים כאן:

אלה מועדי יי מקראי קדש. אשר תקראו אתם במועדים:

וידבר משה את מעדי יי אל בני ישראל:

סברי מרגן:

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם, בורא פרי הגפן:

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו יי א-להינו באהבה (לשבת שבתות למנוחה ו) מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון (את יום השבת הזה ו) את יום חג המצות הזה זמן חרותנו (באהבה) מקרא קדש זכר ליציאת מצרים. פי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים. (ושבת) ומועדי קדש (באהבה וברצון) בשמחה ובששון הנחלתנו. ברוך אתה יי מקדש (השבת ו) ישראל והזמנים:

כשחל במוצאי שבת:

כשחל במוצאי שבת:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחַל בֵּין אֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה. בֵּין קֹדֶשׁ שַׁבָּת לְקֹדֶשׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּת וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה קֹדֶשֶׁת. הַבְּדִלָּת וְקֹדֶשֶׁת אֶת עַמְךָ יִשְׂרָאֵל בְּקֹדֶשֶׁתְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ: עַד כֵּאן.

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּים וְקִיּוּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזְמַן הַזֶּה:

ושותים בהסיבת שמאל.

חיים מלאים ביקשנו

הרבנית חוה מנסבך

ליל הסדר נפתח בקידוש על היין. החיבור ליין - משקה משכר - עשוי לבלבל. האם אנו מעוניינים לחגוג חירות בשיכרון חושים?

אנו מברכים על היין בכל ליל שבת וחג, כמו גם באירועים הנוגעים לעצם החיים כחתונה וברית מילה, מתוך הכרה בכוח האיזון בחיים.

אם ברצוננו לחוש את עומק החוויה, להבין את העניין הרוחני המיוחד שכל זמן מקודש נושא בכנפיו, אין די בכוחו של השכל. השכל הוא גבוה, אבל תחושת החיים מפעמת בעורקי החושים והרגשות. הקישור בין מעט יין, משמח ומפעם מבחינה תחושתית ורגשית, לבין ההבנות המחשבתיות הגבוהות - מתאים לנפש האדם הממזגת רוח וחומר כאחד.

ואם הקודש מרומם את הרוח, קודש הקודשים מגיע עד לחומר. לכן, באופן לא מפתיע, נעשים גם הקידושין על כוס של יין. חיי משפחה בקדושה ממזגים את השותפות הרוחנית של האיש והאישה עם ביטוייה החומריים. גם ברית המילה לתינוק, הכוללת ברכה על היין, נועדה בין היתר לזכר את הצד החומרי ולרומם את הפן הרוחני שבתשוקה לחיים.

חיים מלאים אנו מבקשים,

מלאים בשמחה,

בעונג, בטוב, בקדושה.

נוטלים ידיים אך לא מברכים על נטילת ידיים.

טהור, נקי, מכוון

הרבנית חוה מנסבך

כל ארכיאולוג מתחיל יודע, שאם מצא בחפירה דבר מה שדומה למקווה טהרה, התל שהוא חופר הינו יישוב יהודי. הטהרה לוקחת חלק חשוב ביהדות. נטילת הידיים הכפולה בליל הסדר, גם היא חלק מעולם הטהרה היהודי.

את התקנה ליטול ידיים לקראת סעודה, תיקן שלמה המלך. החכם מכל אדם, שבנה את בית המקדש, כיוון את היהודי לאכול את מזונו מתוך טהרת הידיים.

האכילה - פעולה שכל חי מבצע - יכולה להיות אנושית ולא בהמית, אם היא תיעשה מתוך הכרה, כבוד עצמי, ותכלית. בהמה אוכלת מתוך אבוס, אדם מכוון את עצמו לאכול מזון נקי ואסתטי, בהגשה נעימה, ועדיף גם בחברה נעימה.

הטהרה מאפשרת שדרוג נוסף של המזון - ברמה הרוחנית. לא מדובר בצורך גופני נטו, אלא בעבודת ה'. מי שאוכל מתוך טהרה ומתוך מודעות, זוכר שחייו תלויים בנותן המזון ומשתדל להיות ראוי לכך.

לכן, בליל הסדר, שבו כל אכילה היא לצורך עבודת ה', אנו מקפידים על נטילה גם לצורך אכילת הכרפס הטבול במשקה.

אנו אוכלים את המרור כדי לזכור את מרירות השעבוד ומתיקות החופש, את המצה כדי להיות חלק מחיי חופש רוחני - ללא מחמצת של שעבוד ליצר הרע, ואת החרוסת שממתיקה לנו את החלקים שעדיין משועבדים בנו. כשהוא בטהרתו, יצר האכילה משרת את עבודת ה' שלנו, מתוך חיבור לשמחה ולהנאה שבגוף.

וכך צריך ויכול להיות הקשר שבין איש לאשתו, אף שאיננו בבחינת "אהבה אפלטונית": טהור, נקי, מכוון, ומתוך כך - גם קדוש.

לוקחים כרפס, טובלים במי מלח ומברכים בורא פרי האדמה בכוונה לפטור גם את המרור, ואוכלים בלי להסב:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה:

שיעור בתיאבון

ד"ר שלמה שיש

ברובד הפשוט ביותר, הכרפס הינו מתאבן. ייעודו לגרות את התיאבון ובעקבותיו להרבות את העונג שבאכילה. יעד מפתיע. הרי מה היינו מצפים מסעודה חגיגית, שולחן משפחתי הערוך בטוב טעם שסביבו מתכנסים כל בני המשפחה, לספר ולהודות על הצלת עמנו משעבוד המצרים? מן הסתם היינו מחפשים מוטיבים המעודדים אינטראקציה בין המסובים. אולם תיאבון ועונג חושני, כפי הנראה, מחדדים את התרכזות האדם בעצמו...

אולם אם נצלול מעט פנימה, נגלה שהורמון התיאבון, הגרלין (Gherlin) משתתף באופן מרכזי במרבית תהליכי הלמידה! דווקא גירוי תיאבון האכילה של המסובים יכול לעורר את תיאבונם ללמוד, או לכל הפחות לסייע להם בהפנמה ובעיכול של המסרים הערכיים בלילה זה.

כמו מזון גשמי, גם מזון תודעתי ניתן "לבלוע" ללא תשומת לב, מתוך התרכזות במטרה ובהישג, וניתן להתרכז בו עצמו, להתענג עליו ולהפנימו לעומק רב יותר לאין ערוך.

גירוי התיאבון בסעודה המשפחתית יכול לסייע לבני המשפחה ללמוד יותר זה מזה, על משמעות הלילה, מה אפשר ללמוד ממנו לדורנו, לעצמנו ולמשפחתנו.

חוצים את המצה האמצעית, ואת החצי הגדול שומרים לאפיקומן.

משלם למושלם

הרבנית חוה מנסבך

מצה שלמה ומכובדת, נחצית לשני חצאים:

המחצית הראשונה, מייצגת את לחם העוני והשעבוד, והיא פוגשת לקראת סיום הערב את המחצית השנייה, שנעלמה לה. איחוד שני החצאים מביא בכנפיו גאולה.

למה נחוץ השלב הראשון, הכואב, למה נחוצה החלקיות ורק אחר כך מגיעים לשלמות? כי זוהי הדרך לשלמות - השלם הבראשיתי נשבר כדי להיות שלם יותר בסוף התהליך, כאשר שני החצאים השבורים מתאחדים מחדש. כך נוצרנו, בגן עדן מקדם.

ההפרדה מוכרחת, שכן בלעדיה התודעה איננה במילואה, והאדם האחד - בודד הוא. "הָאָדָם לְבָדוֹ" (בראשית ב, יח).

יותר מכך, החיבור הכפוי נטול ייסורי חיפוש, אך חסר את מעלת היותו מתוך חופש, בחירה ואהבה. ללא מובן מאליו יש מחיר, אך ההשקעה בו שווה הכול.

האדם זקוק לתודעה אחרת, לחבר נפרד. לנפש להיוועץ בה, להיתמך ולתמוך; למישהו ששונה ממנו לגמרי - עד כדי תסכול לפעמים. רק חיבור עם השונה מסוגל להיות מפרה ופורה, ואכן, בו ביום, עוד בטרם גורשו מגן עדן, מתברכים אדם וחוה בילדים. הקשר מייצר אחריות משותפת כלפי הצאצאים שהם חלק בלתי נפרד מאיתנו, מייצר אהבה ונתינה למישהו נוסף, ומחייב לחלום עתיד, כי אדם שיש לו ילדים בונה להם עתיד. השלם המושלם גדול מהמקור.

באופן קסום, את החצי האבוד של המצה משיבים לנו... הילדים. אותם ילדים שלפעמים שוברים את לבנו, אבל בסופו של יום מגלים את הצפון ומביאים את הלב.

הָא לַחֲמָא עֲנִיא

די אַכלו אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם. כָּל דְכָפִין יִיתִי וַיִּיכּוֹל. כָּל דְצָרִיךְ יִיתִי וַיִּפְסַח.
הַשְׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבְּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא עַבְדִּי, לְשָׁנָה הַבְּאָה בְּנֵי חוּרְיָן:

להגיד את הנצח

ד"ר שלמה שיש

לעומת "סיפור", "דיבור" או "אמירה", משמעות המונח "הגדה" היא הבעת דבר חדש שלא נודע לפני כן, והצבתו כנגד מקבל הדברים. אולם לכאורה, בכל שנה מחדש אנחנו חוזרים בדיוק על אותם המשפטים, הסיפורים והמעשיות, מול אותם האנשים ואתן פנים מוכרות!

אותם דברים עתיקים טומנים בחובם עומקים מתוקים, ובכל שנה ושנה הולכים העומקים ויוצאים לאור. גם כאשר נבחן את פני המשפחה לעומק נגלה שאלו פנים חדשות משנה לשנה, ואם אנו זוכים - גם מיום ליום. והאור הצפון בדברים הנאמרים, מאיר לנו באור חדש את האנשים הקרובים לנו ואת מערכות היחסים עימם. אופי הקשר המשפחתי של אתמול הוא לא הקשר של היום, והמסר שקיבלנו מן ההגדה לפני שנה הוא לא מה שנקלוט בשנה זו.

באמירת ההגדה אנו מתאגדים סביב הנצח. עם הנצח בנוי ממשפחות החורזות את שרשרת הדורות, מאבות האומה עד אבות המשפחה. בהגדה לבנינו אנו ממשיכים ומוסיפים חוליה חדשה ומעמיקים יותר את אלו שכבר יצאו לאור עולם.

תודה שבאתם

הרבנית רות בנימין

רגילים אנו להשתמש בביטוי "כל דכפין" במובן של "כל אחד", ולמעשה הפירוש הוא: כל הרעב יבוא ויצטרף (כפנא=רעב). כל הרעב? כמה מאיתנו יצאו לאחרונה לחפש הומלסים ולארחם בביתנו החמים?

זיכרון חי יש לי מדבריו של הרב יהודה קופרמן זצ"ל, שזכיתי להיות תלמידתו: "גר, יתום ואלמנה שבתורה, אלו אנשים שחסר להם. לא שאין להם". ולמי לא חסר דבר מה בחיים? האם יש הבטחה שיהיה לאדם תמיד מה שיש לו היום? "גלגל הוא שחוזר בעולם" (שבת קנא, ב).

קשה לחשוב על כך לעומק ובכל רגע, כי נאבד את חדוות החיים והיצירה. אבל באמת, "כי רגע בְּאַפּוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ" (תהלים ל, ו), קיום היש והתמשכותו בחיינו - חסדי ה' הם, והאין שבחיי זולתנו - לא ממיעוט חכמתו או השקעתו.

לכן, כל אימת שמתקדש חג, נקדים ונזמין להסב עימנו את מי שחסר לו: ממון, מקום, אהבה, ילדים, כל מה שחסר - להסב עימנו, להיות חלק ממשפחתנו; נשתדל להיעזר באורחים במידת האפשר בהכנות לחג.

בפרט בליל הסדר, חג המשפחה, כשכל כך מורגש מי "שלם" לכאורה ומי לא, אם נהיה בעמדת נפש פנימית של "רעב לאורחים": "יש לך דברים שאתה מעניק לנו, איננו שלמים בלעדך", "עדיין לא בנית את ביתך? כרגע אין לך בית? אנחנו כאן איתך, כי לכל אחד חסר משהו" - איזו ברכה תשרה, קבלה אמיתית במקום שיפוטיות, כבר לא יהיה סיוט להתארח. "כל דכפין" הוא אכן - כל אחד!

המרחק בין המוח ללב

הרבנית רות בנימין

האומנם? עבדים עדיין? דומה שאין בני חורין מאיתנו כשהכול מופעל מרוחק או בלחיצת כפתור. חיי רווחה ונוחות שלא היו כמותם מותרים זמן רב לתענוגות ולהתפתחות אישית. ובכל זאת? ליל הסדר משמש הזמנה נהדרת לעשות סדר פנימי באורחות חיינו ובתבניות מחשבותינו.

ידוע מאמרותיהם של חכמי הנפשות, ש"המרחק הגדול ביותר הוא בין המוח ללב". בוודאי היינו רוצים להשקיע בערכים החשובים שלשמם הגענו לזה העולם. אנו מיטיבים גם להסביר מה חשיבותה של השקעה כזו.

אך מה קורה בפועל? פער מכאיב בין ההכרה למעשה.

עבדים הננו, ולא לפרעה במצרים. אלא לעצמנו ולבחירותינו.

אז יש בית ורכב ושלל הנאות חומריות. והיכן הילדים שלמענם אנו עובדים מבוקר עד ערב? "והנער איננו"...

כפיצוי על הריחוק הרגשי, ותוך כדי התאמה לרוח זכויות הפרט, אנו מונהגים, לעיתים קרובות, על ידי ילדינו שהפכו ל"נסיכי" הבית, ואנו נאלצים לספק להם מכשירים, נסיעות ושחרורים ממטלות. נפעלים מתוך אילוץ פנימי ומפחד לאבד את אהבתם ולא מתוך בחירה מאהבה. אנו "עובדים אצלם" במקום להנהיגם.

רובנו גם "עובדים" שעות נוספות עבור מוסכמות חברתיות, ובמקום לקבוע כמה זמן מוקדש לבניין המשפחה, אנו מניחים לשעות העבודה לכבוש את זמננו המשפחתי. זאת, מבלי להיות ערים למחירים הכבדים המשולמים בבריאות

האישית ובנוכחות הזוגית וההורית. התוצאה הבלתי נמנעת היא שבהסתגלות לאורח חיים עבודתי כזה, גם האומה משלמת מחיר קולקטיבי יקר.

השתא עבדי - לשנה הבאה
בני חורין. בוחרים מהיום
- לבדוק את סדרי
העדיפויות אחד לאחד
ולצאת לחופשי.
אנחנו ובתינו.

**פשוט, "בוחרים
במשפחה".**

מוזגים כוס שני וכאן הבן שואל.
במקדש שואל הבן ככתוב במשנה:

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות.

שֶׁבֶּכֶל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֶמֶץ וּמֶצֶה, הַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלוּ מֶצֶה.
שֶׁבֶּכֶל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת, הַלַּיְלָה הַזֶּה מְרוֹר.
שֶׁבֶּכֶל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֶּשָׂר צְלִי, שְׂלֹקָה, וּמִבְשָׂל, הַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלוּ צְלִי.
שֶׁבֶּכֶל הַלַּיְלוֹת אָנוּ מְטַבְּלִין פֶּעַם אַחַת, הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים.

שאלות פתוחות, שאלות פותחות

ד"ר שלמה שיש

חג הסדר, מיוחד הוא לשאלות הילדים. כל גאולת מצרים התחילה בשאלה של ילדה. ילדה ששאלה בתמיהה את גדול הדור, אביה, על גירושי אמה. עמרם הקשיב לשאלת בתו, השיב את אשתו ויחד עם זה השיב את יכולת השאלה והתקשורת בין עם ישראל לקב"ה. בזכות השאלות וההקשבות החל הדיבור להיגאל.

גם בהמשך תהליך הגאולה אנו פוגשים בשאלה, כשבני ישראל שואלים מהמצרים כלים ושמלות - שעל פי האמת היו ביד מצרים אך שייכים היו לישראל. זו הייתה גאולת החומר.

השאלות מבטאות עמדה נפשית של מוכנות לקבל - כל תשובה שנשיב להם. אמן עמוק טמון במוכנות זו. ואנו, האמונים על גידול ופיתוח ילדינו, מוכנים בשמחה להשיב להם, אולי גם לעצמנו.

בחג האמונה הילדים שואלים, בחג האמונה אנחנו מקשיבים. וכאשר אנו זוכים לפתוח את אוזנינו ואנו פנויים להקשיב - גם לתוכן וגם לסגנון הייחודי והחינני של כל ילד וילדה - אזי יכולים אנו לשמוע ולקבל בעצמנו הרבה מעבר לשאלות. בזכות ההקשבה החודרת והעדינה והמוכנות לחידוש ולהפתעה מעבר למה שהורגלנו, אנו מסוגלים לשמוע תדרים שבדרך כלל נעלים מהכרתנו. אנו משיבים לשואלים את ששייך להם ונמצא בידינו, ומוסיפים בכך עוד לבנה לבניין הגאולה.

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות.

שֶׁבֶּכֶל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֶמֶץ וּמִצָּה, הַלַּיְלָה הַזֶּה כְּלוּ מִצָּה:

שֶׁבֶּכֶל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שָׂאֵר יְרֻקוֹת, הַלַּיְלָה הַזֶּה מְרוּר:

שֶׁבֶּכֶל הַלַּיְלוֹת אֵין אָנוּ מְטַבְּלִין אֶפְּסֵלו פֶּעַם אַחַת, הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים:

שֶׁבֶּכֶל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵינָּ וּבֵין מְסַבֵּינָּ, הַלַּיְלָה הַזֶּה כְּלָנוּ מְסַבֵּינָּ:

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם,

וַיֹּצִיאֵנוּ יי א- לַהֲיָנוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה. וְאֵלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מְשַׁעֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם.

וְאֶפְּסֵלו כְּלָנוּ חֲכָמִים כְּלָנוּ נְבוֹנִים כְּלָנוּ זְקֵנִים כְּלָנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה מִצְּוָה עֲלֵינוּ

לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמְרָבָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מְשַׁבַּח:

מַעֲשֵׂה בְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טְרַפּוֹן שֶׁהָיוּ

מְסַבֵּינָּ בְּבֵית בְּרַק וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם

וְאָמְרוּ לָהֶם רַבּוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית:

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָרִי אֲנִי כִּבְּן שֶׁבַעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאֱמַר יִצִּיאַת מִצְרַיִם

בְּלַיְלוֹת עַד שֶׁדַּרְשָׁה בֶּן זוֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר, לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל

יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלַּיְלוֹת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם

הַזֶּה, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהִבְיָא לְיָמוֹת הַמְּשִׁיחַ:

זיכרון לאומי

הרב איתי אליצור

"למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". אל מי פונה התורה במילים אלו? אם הכוונה לאדם הפרטי, הרי יכול האדם לזכור את אשר קרהו רק למשך כל ימי חייו. וימיו קצרים ביותר. והזיכרון, מה יהא עליו? איתו ירד אל בין רגבי עפר.

נראה שהתורה פונה לעם ישראל כיחידה לאומית אחת. גם עם יכול לזכור את אשר קרהו כל ימי חייו. וחיי - נצח הם. כאדם שתאיו מתחלפים והוא ממשיך וחי, כך גם העם ממשיך לחיות אף שאנשיו הפרטיים מתחלפים. עם ישראל שיצא ממצרים עדיין חי וזוכר. יכול הוא להעביר את הזיכרון לנצח, משום שהוא בנוי כבתים, וכל בית מעביר את הזיכרון לבניו ובניו בניו ממשיכיו.

כל עם שומר על הזיכרון הלאומי שלו ומעביר אותו מדור לדור, אבל הדרך העמוקה והמשמעותית ביותר להעברת הזיכרון היא בהיות הזיכרון עובר מדור לדור גם כסיפור אישי ומשפחתי. התלכדות הזיכרון הלאומי והמשפחתי יוצרת עוצמה מיוחדת, עד כדי כך שלאחר אלפי שנים, רואה עצמו כל אחד מבני העם "כאילו הוא יצא ממצרים".

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא,

בְּרוּךְ שֶׁנִּתֵּן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא.

כְּנֶגֶד אַרְבַּעַת בְּנֵי דְבָרָה תּוֹרָה:

אָחַד חֲכָם. וְאָחַד רָשָׁע. וְאָחַד תָּם. וְאָחַד שְׂאִינֹו יוֹדֵעַ לְשֹׂאֹל:

חֲכָם מָה הוּא אוֹמֵר: מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשֻׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יי א-להינו אֶתְכֶם. וְאִם אַתָּה אֲמוֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח אֵין מִפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוּמָן:

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר: מָה הָעֵבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם. לָכֶם וְלֹא לוֹ. וְלִפִּי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכָּלָל כְּפָר בְּעֶקֶר. וְאִם אַתָּה הִקְהָה אֶת שְׂנָיו וְאֲמוֹר לוֹ. בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם. לִי וְלֹא לוֹ. אֵלֹו הָיָה שֵׁם לֹא הָיָה נִגְאָל:

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר: מָה זֹאת. וְאֲמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יי מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: וְשְׂאִינֹו יוֹדֵעַ לְשֹׂאֹל אֶת פֶּתַח לוֹ. שְׂנַאֲמַר, וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם:

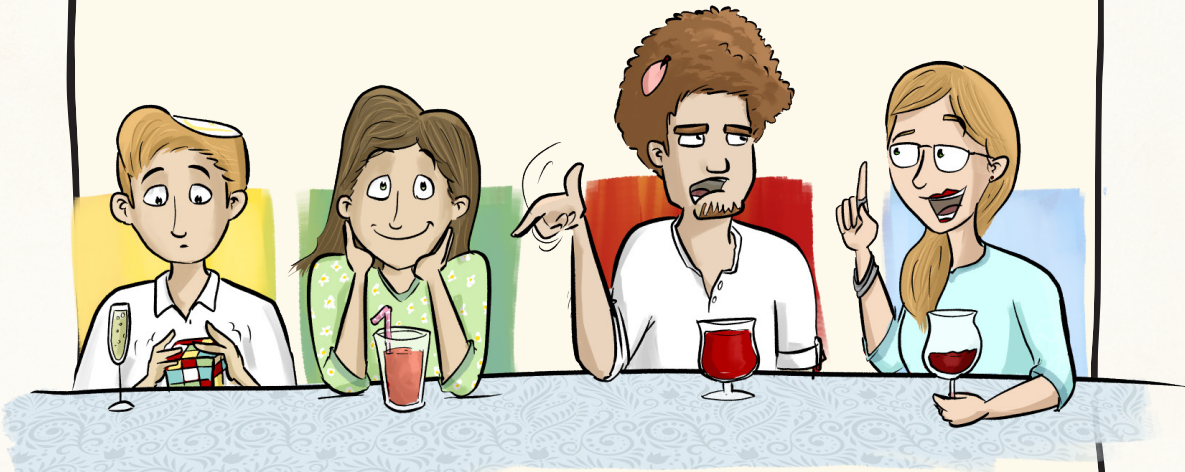
אהבה וחכמה

ד"ר עינת רמון

ארבעת הבנים בהגדה מסמלים ומשולים לארבעה עולמות שונים בקבלה, לארבע לשונות של גאולה, לארבעת חלקי ליל הסדר (המצוינים באמצעות ארבע כוסות) ולארבעה כוחות נפש שונים המתרוצצים בכל אחד ואחת מאיתנו: ניכור (הרשע), היתממות (התם), חוסר ידע (שאינו יודע לשאול) ומחויבות מתוך הזדהות (החכם).

ואולם, לא בכדי חז"ל פירשו את הפסוקים המציינים, כביכול, צו כללי להעברת סיפור יציאת מצרים מדור לדור, כמכוונים לארבעה בנים ממש היושבים סביב שולחן ליל הסדר ומתבוננים בסיפור יציאת מצרים באור שונה. ארבעה בנים אלו מייצגים את סיפורו של העם היהודי, על מחלוקותיו, על אלו היוצאים ממנו ואלו הבאים בשעריו ועל אלו הממשיכים חלקית או בכל מחיר את דרכו. במרכז ההתלבטות החינוכית בולט הבן הרשע. ר' שלום נח ברזובסקי, בעל ה"נתיבות שלום", מדגיש שרוב ההגדה נאמרת על הבן הרשע ועבורו! מדוע? ממבט של הכרת הטוב - עצם ישיבתו לשולחן ליל הסדר היא שמחה גדולה למשפחה היהודית. יכול היה שלא להיות שם כלל!

ברוח מורשת הרב קוק ניתן לחדד ולהדגיש כי חז"ל לא ויתרו על מעמד-העל של הבן ה"חכם": המחויבות לתורה היא עקרון יסודי. אך לצידה, מקום הבן ה"רשע" לא נפקד! זאת, מתוך אהבה ותקווה שעל ידי חיזוק המחויבות לתורה מחד גיסא, וקירוב הרחוקים והמנוכרים מאידך גיסא, בגאולה השלמה, כל בניו ובנותיו של עם ישראל יהיו במדרגתו הרוחנית של ה"חכם".

יכול מראש חדש,

תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה. בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך:

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו,

ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו. שנאמר, ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר יי א- להי ישראל, בעבר הנגר ישובו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו א- להים אחרים: ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנגר ואולף אותו בכל ארץ כנען וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת יעשו, ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים:

וכפושטים הדברים וחיים

הרב ליאור לביא

תמונה שווה אלף מילים, והמחשה חיה שווה מיליונים. נמחיש זאת במעשה שהיה: זוג צעיר שעבר תהליכי התקרבות ליהדות הגיע להתארח בסעודת השבת הראשונה בחייהם, בבית חב"ד באוסטרליה. במהלך השבת הרב והרבנית שאירחו אותם דיברו איתם על רעיונות עמוקים, על מהות השבת ועל עניינים העומדים ברומו של העולם היהודי.

והזוג הצעיר הזה, שעומד כשבועיים לפני החתונה, מקשיב, אבל הרב והרבנית המארחים מרגישים שהאורחים שלהם לא ממש איתם... והם מתפללים, מה הבעיה? למה הם לא מתפעלים מהרעיונות היפים והעמוקים שהם מסבירים להם?

במהלך הארגונים של מוצאי השבת, התבררה התעלומה: הזוג הצעיר התפעל מדבר פשוט הרבה יותר שחוו לראשונה השבת - מהעובדה שיושבת משפחה; אבא ואמא, ילדים, ואחד הילדים זרק בשובבות על אחיו זית... יש כיסאות ושולחן ובדיחה וברכה... וזה היה פלא גדול לאין ערוך מבחינתם לעומת הרעיונות הנחמדים על השבת והיהדות.

העוצמה של היהדות, אולי יותר מכל דבר אחר, נעוצה בביטוי החי והטבעי של המסורת. את המסר של הגאולה אנו מעבירים מול המצה והמרור, כשאנו טועמים את מרירות השעבוד וזריזות הציאה. הישיבה המשותפת סביב השולחן, האכילה, ההווי המשפחתי השמח והטבעי - כל אלה גדולים ועמוקים יותר מכל רעיון תורני או פילוסופי, גדול ועמוק ככל שיהיה.

"וכפושטים הדברים וחיים ומותר במ לנגוע, ומותר, ומותר לאהוב..." (לאה גולדברג)

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא, בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא.

שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲשַׁב אֶת הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמָה שְׁאָמַר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים. שְׁנָאָמַר: וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִי וְאַחֲרַי כֵּן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גָּדוֹל:

מכסה את המצה ומגביה את הכוס

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֹא אֶחָד בְּלִבָּד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ אֶלָּא שְׁבִכָּל דוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מֵיָדָם:

סיפורה של ברית

הרב עזריאל אריאל

ההגדה של פסח היא סיפורה של הבטחה. הבטחת ה' לאברהם בברית בין הבתרים: "יְדַע תְּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ... וְאַחֲרַי כֵּן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גָּדוֹל" (בראשית טו, יג-יד). הבטחת ה' ליעקב: "אֲנִי אֵרָד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלְיָה" (שם מו, ד). הבטחה זו מלווה אותנו באלפיים שנות גלות, ועליה שרים אנו בחגיגות: "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ".

הברית שבין הקב"ה לישראל - כמו כל ברית בין שני צדדים - על שתי רגליים היא עומדת: על אמון ועל נאמנות. כל צד נאמן להבטחותיו, וכל אחד נותן אמון בזולתו כי יקיים את הבטחותיו שלו. האמון שבין כורתי ברית אינו בנוי על כוחה הפורמלי של ההבטחה, אלא על תודעת הברית, הקובעת כי שני צדדים אלו במובן מסוים - אחד הם.

לא בכדי נמשלת הברית שבין ה' לעמו לברית שבין איש לאשתו. הנישואין אינם אחד ועוד אחת היוצרים שניים, אלא אחד ועוד אחת היוצרים אחד משותף גדול, הכולל את שניהם. הקשר ביניהם אינו בנוי על פנקסנות המודדת כמה נתן כל אחד וכמה קיבל, אלא על האחריות המשותפת לטפח את "האחד המשותף", את ה"אנחנו". וכבר אמר הצדיק הירושלמי, ר' אריה ליון, כשבא עם אשתו אל הרופא: "רגלה של אשתי כואבת לנו". וכך גם הקב"ה עם עמו ישראל: "בְּכָל צָרְתָם לוֹ צָר וּמְלֶאכֶה פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם..." (ישעיה סג, ט). וישועת ישראל, ישועת ה' היא.

מניחים את הכוס, מגלים את המצות ואומרים:

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים
ולבן בקש לעקור את הכל. שנאמר:

**אַרְמֵי אַבְד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיִּגְרֶשׁ בְּמִתֵּי מֵעֵט,
וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָדוֹל עֲצוּם וָרֵב:**

תוכניתו הערמומית של לבן הארמי

ד"ר עינת רמון

באיזה מובן ביקש לבן "לעקור את הכול" ולהזיק לישראל יותר מפרעה? הפרשנויות המסורתיות גורסות שסכנתו של לבן היא היוהרה והגאווה הטמונות בדבריו ואורבות לפתחנו: "הבנות בנתי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה ראה לי הוא" (בראשית לא, מג); תפיסה זו מנוגדת למהותה של תורת ישראל המטמיעה בנו את ערך הענווה נוכח ההכרה כי כל אשר קיים בעולם שייך לקב"ה וניתן לנו מידו. או לחלופין, שלבן התכוון להרוג את יעקב ולמחות את כל זרעו (שהוא אף זרעו שלו עצמו!) מעל פני האדמה. לא עלה בידו לבצע זאת. ולבסוף, יש הסוברים כי לבן שאף בדרכי מרמה לשעבד את יעקב לנצח.

הצעה רביעית נסמכת על כל אלו: לבן, ביוהרתו, ברצונותו, בערמומיותו, שאף להרוס את זרע יעקב בנסותו לזרוע את זרע הקנאה במשפחת יעקב. יכול היה להשיא את שתי בנותיו ליעקב ביושר, אך במזיד הביא את לאה ליעקב תחת רחל(!). אמותינו, לאה ורחל, ויעקב אבינו עמדו בניסיון קשה ביותר נוכח מעשה נבלה זה של לבן. העובדה שהצליחו לגבור על הקנאה ולהקים ביחד את "בית ישראל", משפחת שבטי ישראל, היא נס גדול ועדות לתעצומות הרוח שלהם. מהם אנו למדים על הכרחיות תנאי ההתגברות על הקנאה לקשר טוב בין האב והאם - מקימי המשפחה - וכל הילדים הגדלים בה.

נקודה למחשבה: אילו דמויות בעם היהודי התגברו על קנאה ואילו נפלו בפח?

מהם נזקי הקנאה ואיך אפשר להתגבר עליה?

וַיֵּרֶד מִצְרַיִם אָנוּס עַל פִּי הַדְּבָר:

וַיָּגֵר שָׁם, מְלֵמֵד שֶׁלֹּא יֵרֵד יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֲלָא לְגוּר שָׁם.
שְׁנָאֵמֵר: וַיֵּאמְרוּ אֵל פְּרַעֲהַ לְגוּר בְּאַרְץ בְּאֵנוּ כִּי אֵין מְרַעָה לְצִאֵן אֲשֶׁר לְעַבְדֶּיךָ כִּי כָבֵד
הָרַעַב בְּאַרְץ כְּנַעַן, וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עַבְדֶּיךָ בְּאַרְץ גִּשְׁן:

בְּמַתִּי מֵעֵט, כְּמָה שְׁנָאֵמֵר: בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יֵרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם וְעַתָּה שְׁמָךְ יִי
אֶ-לֶהֱיֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב:

זה זמני וזה עובר

הרב איתי אליצור

יעקב ובניו ירדו למצרים מפני הרעב. לא היה אוכל בארץ. אבל גם לאחר שהרעב הסתיים, הם לא יכלו לצאת משם. הם נשארו במצרים ולאט לאט הפכו עבדים.

השקיעה בתרבות מצרים וההשתעבדות לה אינן מתחילות בירידה להשתקע. הן מתחילות כי יש רעב, אנו רעבים. לפעמים אנו רעבים לאוכל, ולפעמים לצרכים גופניים אחרים. אבל כשהצורך הגופני הופך מאמצעי לעיקר בחיים - אנו נעשים עבדים לה.

ואז המבט יורד אט אט מהאופק אל הכאן ועכשיו, מהנצח אל הרגע. כבר לא מעניין אותנו מה אנו מותירים לדורות הבאים, ואילו דורות נוספים נשאיר אחרינו. רק לחטוף ולבלוע ולטרוף ולמצות ולהתענג וליהנות עד אפס כוחות. עד שאנו מתמכרים ולא יכולים לעזוב.

בהתחלה זה רק שעבוד לחומר של מצרים. במצרים יש מזון. אי אפשר בלי צינור חיים זה. אחר כך השעבוד הוא גם רוחני-תודעתי. כל מה שאינו מואר בשלטי הענק בחוצות הופך חשוק ומיושן. אנו מנסים למצוא חן בעיניהם, למצוא את עצמנו שם, באותם שלטים ססגוניים. שכחנו להביט אל תוך עצמנו ולמצוא את הגוון המיוחד שלנו. להביא את בשורתנו לעולם. נעשינו עבדים.

עד שיבוא משה ונצא למסע להאיר את העולם כולו.

ככה בונים עם

הרב איתי אליצור

באילו עניינים היו ישראל "מצוינים" (מיוחדים וניכרים בייחודיותם) וכיצד הביאו עניינים אלו לכך שלבסוף הפכו מ"בני ישראל" ל"עם ישראל"?

המדרש מסביר במה התייחדנו: "שהיה מלבושם ומאכלם ולשונם משונים מן המצרים". ובמדרש נוסף: "ר' חונה בשם בר קפרא: בשביל ארבעה דברים ניגאלו ישראל ממצרים, על ידי שלא שינו את שמן ולא שינו את לשונם ועל ידי שלא אמרו לשון הרע ועל ידי שלא היה בהן פרוץ ערוה...".

ישראל שמרו על לבושם, על לשונם, על שמותיהם ועל משפחתם. כל אחד מאלו תרם לייחודיותנו וליצירת העם לבסוף. הלבוש, בין היתר, תאם את הצניעות היהודית לעומת ההפקרות המינית המצרית. השפה הייחודית מבטאת תרבות עצמאית, ומבטאת מערכת ערכים ("משפחה מרובת ילדים" או "ברוכת ילדים"? "נישואין פתוחים" או "ניאוף"?), והשמות העבריים (העוברים מסב לנכד) מבטאים שמירה על הייחוס והמסורת הבין-דורית. ומעל לכול - ישראל שמרו על ייחוסם ומשפחתם. ההנאה המינית לא ניצבה במרכז אלא שירתה את בניין המשפחה כחלק מהנצח. כל משפחה ישראלית במצרים הייתה מיוחדת ומובדלת ועמדה בפני עצמה. האישה שמרה אמונים לבעלה והבעל היה נאמן לאשתו, כך שכל ילד שנולד ידע מי אביו ומי אמו. זה מה שהחזיק את ישראל במצרים, ובכל גלות אחרת.

הם לא נסחפו באווירת העריות השלטת, זו שמתשטשת גבולות והורסת משפחות. הם בנו משהו מיוחד, עם בולט למרחוק.

גְּדוֹל עֲצוּמָה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאד מְאֹד
וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:

וְרַב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: רַבְּבָה כְּצִמְחַח הַשָּׂדֶה נִתְתִּיף וַתִּרְבֵּי וַתִּגְדְּלֵי וַתִּבְאֵי בְּעֵדֵי עֲדֵיִם
שָׂדֵים נִכְנֹו וּשְׁעָרָהּ צִמְחָ וְאֵת עֵרְם וְעֵרְיָהּ: וְאֶעְבֹּר עָלֶיהָ וְאֶרְאֶה מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיהָ
וְאָמַר לָהּ בְּדַמֶּיהָ חַיִּי וְאָמַר לָהּ בְּדַמֶּיהָ חַיִּי:

המרוץ למיליון

ד"ר חנה קטן

אחת הטענות הראשונות של הספר "הדרך אל העו"ש" - חכמת הניהול של כלכלת המשפחה" היא שילדים עולים כסף. והרבה. אנחנו מאכילים אותם, משקים אותם, מלבישים, מחנכים, מחתנים אותם, ועוד הרשימה ארוכה. אם היינו מחשבים את יחסי העלות-תועלת במושגים כלכליים, אולי היינו מחליטים לוותר על התענוג.

אבל במושגים של אושר, באל"ף רבתי, הדרך הבטוחה אליו עוברת דווקא דרך הולדת ילדים. את זה הבין עם ישראל לדורותיו. הולדת ילדים היא סימן לאופטימיות. היא סימן לאמונה בטוב שצפוי לדורות הבאים. זאת ההוכחה הטובה ביותר לכך שהעולם הוא מקום שטוב לחיות בו.

ריבונו של עולם מכפיל, ומשלש, ואף משייש את הברכה. איך עם של עבדים יכול היה לעמוד פיזית וכלכלית בברכה זו? עובדה. הם עמדו בכך, וברכת ה' שרתה עליהם.

וכך היה אומר הרב אליהו זצ"ל לזוגות שחששו להרחיב את המשפחה: "ילד נולד וכיכר הלחם שלו בידו". מי שמביא חיים, מביא מזון.

ונסיים בציטוט מהספר "הדרך אל העו"ש":

"בארוחת הערב הסתכלתי על שלושת ילדיי[!], והרגשתי מיליונרית. מה זה מיליונרית, מיליארדרית. את מי זה מעניין בכלל כמה הם עולים, חשבתי לעצמי, הרי כל חיוך שלהם שווה מיליון! אנחנו רוצים שתדעו את דעתנו הנחרצת - ילדים הם שמחה, ואין שום כסף בעולם שעומד מולה. עולה המון כסף לגדל ילד, אבל בהשוואה בין ילד לכסף - הילד מנצח בענק. לכו על זה. רוצו. השיקול הכלכלי הוא לא רלוונטי פה."

וַיִּרְעוּ אֶת־נֹוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה:

וַיִּרְעוּ אֶת־נֹוּ הַמִּצְרַיִם, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֶף גַּם הוּא עַל שׁוֹנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ:

וַיַּעֲנוּנוּ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁיִמוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנּוֹתוֹ בְּסִבְלוֹתָם וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכָּנוֹת לְפָרְעָה אֵת פֶּתֶם וְאֵת רַעַמְסֵס:

אם אינך יכול לנצח אותם, השחר אותם

הרב עזריאל אריאל

מצפים היינו מנתן התורה לכתוב "וירעו לנו". ומדוע כתוב "וירעו אותנו"? עומד על כך הנצי"ב מוולוז'ין, ומסביר:

גיוס העם המצרי לשעבד את עם ישראל לא היה פשוט. הרי כולם זכרו כיצד הציל יוסף העברי את מצרים כולה מחרפת רעב. הן השכנים היהודים היו אזרחים טובים ומועילים במדינתם, וכיצד ייהפך ליבם להתעמר בהם?

את השיטה שבה נקטו יוזף גבלס ויוסף סטאלין ידע גם פרעה. דמוניציה. כדי שהמצרים יוכלו להרע לנו, הם "הרעו אותנו" - הציגו אותנו כאילו היינו רעים וכפויי טובה, עד ש"העלו חשש": "ונוסף גם הוא על שונאינו" וגו' - מה שלא עלה על דעתנו.

ומי באמת היה הרע וכפוי הטובה?

יורשיהם של אלה לא נעלמו מן העולם, הם רק התחלפו. נוכל לראות, לדוגמה, שבמקום לתקוף ישירות את ערכי המשפחה היהודית, עוברים מטענות לגופו של עניין לטענות לגופו של אדם. התומך בערכי המשפחה היהודיים מוקע בקשת רחבה של תארים: חשוק, הזוי, הומופוב, מיזוגן, שוביניסט, מדיר נשים ואחרים, ועוד.

וכל הפוסל, במומו פוסל.

ילדים זה גאולה

אלעזר אנסבכר

ה"סכנה" הדמוגרפית, היא ולא אחרת, הייתה הקטליזטור לשעבוד המצרי. בעקבות חשש זה יצא פרעה לדרך השעבוד, במטרה להפחית בעוצמות החיים ובריבוי היהודים, ולהשאירנו בידיו.

ובאמת, פרעה צדק. הוא זיהה נכון: הגאולה - העצמת החיים והקשר של עם ישראל לארץ החיים - תלויה בריבוי החיים שלנו. קשר זה מופיע באופן בולט בהבטחות ה' לאבות שבאופן עקבי מחברות את בשורת הבנים עם בשורת הארץ. לכן לשון הגאולה היא פקידה כפולה, "פֶּקֶד וְפֶקֶד" (בראשית נ, כד), משום שפקידה היא גם לשון של גאולה וגם לשון של הולדת ילדים.

וכיום, בשנת תש"ף (2020), יש תופעה ייחודית ברמה העולמית המתרחשת במדינת ישראל: בכל העולם, ככל שהשכלה עולה והחברה מתפתחת, הילודה יורדת. במדינות מערביות רבות מספר הילדים הממוצע הוא פחות משניים, זאת אומרת שלכל שני הורים יש פחות משני ילדים, כילוי טבעי של האוכלוסייה. גם במדינות מתפתחות רבות, שבהן ממוצע הילדים גבוה יותר, המגמה היא מגמת ירידה במקביל להתפתחות. רק במדינת ישראל ממוצע הילדים לאישה הוא יותר משלושה לאורך עשורים רבים, עם עלייה קלה, לצד ההתפתחות וההשכלה. משמעות נתון זה היא שנס הגאולה של חזרת ישראל לארץ, ממשיך. חזרנו לארץ אבותינו ועכשיו אנחנו ממשיכים לרשת אותה על ידי ריבוי חיים יהודיים בארץ. ולא יצליחו כל אלו המנסים להיאבק בהיאחזותנו בארץ, וכמה מפליא - גם במשפחה היהודית: עם ישראל חי.

וַיִּתְּנוּ עֲלֵינוּ עֲבוּדָה קָשָׁה, כַּמָּה שָׁנָאמַר:

וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ:

שוברים. שוויון

הרב איתי אליצור

הגמרא דורשת את המילים "עבודת פרך": "שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים". בהמשך נאמר: "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים... הולכות לשאוב מים... ומוליכות אצל בעליהן לשדה... ונזקקות להן..." (סוטה יא, ב).

אי ההכרה בייחוד של האיש ובייחוד של האישה, על התכונות המיוחדות והיעדים המיוחדים של כל אחד מהם, יוצרת עבודת פרך, המפרכת ושוברת גם את הפרטים וגם את החברה. ואולי זה מה שרצו המצרים להשיג במאבקם בעם ישראל.

עם יכול לתפקד כאשר הוא שותפות אחת גדולה שבה כל אדם ממלא את תפקידו. גם משפחה יכולה להתקיים כל עוד היא יצירה הרמונית, שבה לכל אחד יש תפקיד שמתאים לו, והאיש והאישה פועלים ביחד לגידול הדורות הבאים.

עבודת הפרך המצרית שידרה מסר ברור: היא אינה מבחינה בייחודיות המינים ואינה מכירה בפרט כחלק ממערכת. כל אחד לעצמו. כל אדם דואג רק לעצמו. כך, בתנאי שעבוד, מתפרקים עמים ומשפחות.

וכשהאדם אינו רואה עצמו כחלק ממערכת גדולה שבה הוא תופס את מקומו הייחודי, אלא כאינדיבידואל - עולה דרישת השוויון. מדוע ייגרע חלקו מחלק האינדיבידואל האחר? במקום לחשוב איך לתרום למערכת - המשפחתית או הלאומית - הכול עסוקים בשאלה אילו זכויות יוכלו לממש. המשפחה הופכת לשדה קרב, המחריב משפחות ועמים.

המצרים לא הצליחו: ישראל נגאלו בזכות נשים צדקניות ואוהבות, שלא לוחמות בבעליהן אלא מתקרבות אליהם. ביחד הם מתגברים על עבודת הפרך המצרית, ומולידים דורות נוספים של המשפחה הבונה אומה.

נקודה למחשבה: מה השוני בינינו מוסיף לנו?
מה חשוב שיהיה משותף לנו ומה עדיף שיהיה שונה ומפרה?

וּנְצַעֲקֵךְ אֵל יי א-לֵהי אֲבוֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע יי אֶת קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת עֲנִינּוּ וְאֶת עֲמַלְנוּ וְאֶת לַחֲצִנּוּ:

וּנְצַעֲקֵךְ אֵל יי א-לֵהי אֲבוֹתֵינוּ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם
וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעָקוּ, וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל הָא-לֵהִים
מִן הָעֲבָדָה:

למה לא אמרת?

חיים ברנסון

למה היה צריך לסבול כל כך הרבה זמן עד שהגיע הגואל על החמור? שאלה עמוקה, חשבונות שמיים ואינני דובר של א-לוהים. אבל דבר אחד נוכל ללמוד מהפסוקים: היה צריך דבר אחד כדי שהגאולה תחל. וכשהוא קרה, היא החלה:

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל הָא-לֵהִים מִן הָעֲבָדָה. וַיִּשְׁמַע א-לֵהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר א-לֵהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אֲבָרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב. וַיֵּרָא א-לֵהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע א-לֵהִים (שמות ב, כג-כה).

א-לוהים ידע על הסבל של בניו, וחיכה - שנפתח את הפה, שנקרא אליו, שנפנה. וכשהוא קרה - משה נשלח אל העם.

ולא רק במצרים. גם אצלנו, היום, א-לוהים יודע את סבלנו. בכל צרתנו, גם לו צר. אבל הוא מחכה שנקשר את הקושי אליו כדי שיופיע, יגאל וימלא את חסרונו. בכך תשיג הצרה את מטרתה - היא תצרוך, תקשור אותנו אליו יתברך.

גם במערכות היחסים בינינו, ייתכן שיש דברים שאנו כולאים בתוכנו וסובלים ממושכות. ייתכן שבן זוגנו אינו מודע כלל לקושי שאנו מתמודדים איתו, ואילו ידע, בשמחה היה פותר אותו. אבל הוא אינו נביא. וגם אם היה יודע כל - הלוא עלינו מוטל לפנות ולדבר כדי ליצור חיבור חדש בקשר בדרך לפתרון הבעיה. אם רק נפתח את פינו ואת ליבנו, ונניח את הדברים-שבלב הללו על שולחן העבודה של המרחב הזוגי, הקושי יוכל להעלות הכול קומה נוספת.

נקודה למחשבה: האם יש דברים שמפריעים לנו ואיננו מדברים עליהם? למה? מה היה יכול לקרות לו היינו חושפים אותם?

**וַיִּשְׁמַע יי אֶת קִלְנוֹ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וַיִּשְׁמַע אֶ-לֵהִים אֶת נְאֻקְתָּם וַיִּזְכֹּר אֶ-
לֵהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב:**

**וַיֵּרָא אֶת עֲנִינּוֹ, זוֹ פְּרִישוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וַיֵּרָא אֶ-לֵהִים אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֶ-לֵהִים:**

פרטיות וצניעות בזוגיות

ד"ר חנה קטן

המצרים פגעו בקשר האינטימי, ולא בכדי. קשר זה נחשב לפסגת ההתקשרות. הכרובים בבית המקדש סימלו את הקשר האינטימי בין עם ישראל לריבונו של עולם והובאו כסמל לקשר בין איש לאשתו. ובכלל - שפת המגע היא שפה גבוהה יותר משפת הדיבור. תינוק יכול להתפתח עם אמא קשת שמיעה שאינה מדברת איתו, אך בוודאי לא יוכל לגדול בבריאות עם אמא שאינה מעניקה לו מגע אוהב. כולנו זקוקים למגע. ההתקשרות האינטימית מאפשרת קרבה שלא תהיה מושגת בשום אופן אחר. הקשר האינטימי בזוגיות דומה לשבת של ימות השבוע, פינה של נחת, של הוויה ללא עשייה. ויש בו שמור - מכל הסחה חיצונית, וזכור - התרכזות בקשר. וזאת מתנה גדולה מאין כמוה. נשים צדקניות ובעליהן שמרו באדיקות על ההתקשרות האינטימית ונגאלו.

אבל להתקשרות הזאת יש גבולות גזרה, הקשורים לזמן ולמקום ולאדם. ישנם ימים שבהם הזוג מתקשר ללא מגע, כי דיני הטהרה מחייבים. בזמן הזה, יפתח הזוג שפה אינטימית שאיננה גופנית, וזה נפלא. המקום המדויק לקיום הקשר המיוחד הזה אמור להיות מקום מוצנע, ללא נוכחות וללא חשיפה כלשהי לאף גורם אחר מלבד ריבונו של עולם ובני הזוג האוהבים. וכמובן, שהייחודיות בקשר הינה הבלעדיות ארוכת הטווח, הברית והמחויבות. אני שלך ואת שלי. ומבלעדינו אין.

רק כשאנחנו מייחדים את הברית בינינו, נזכה להרגיש שהקשר מעמיק ומעמיק. ומדי חודש בחודשו, במפגש המחודש, נרגיש שוב ושוב כחתן וכלה הנכנסים לחופה, ונשמור על אהבת הנעורים הכנה והלוהטת.

וְאֵת עֲמִלְנוּ, אֱלוֹ הַבְּנִים. כְּמָה שְׁנֵאָמַר:
כָּל הַבֵּן הַיְלֹוֹד הַיְאָרְה תִשְׁלִיכוּהוּ וְכָל הַבֵּת תַּחֲיוֹן:

וְאֵת לַחֲצֵנוּ, זֶה הַדְּחָק. כְּמָה שְׁנֵאָמַר:
וְגַם רְאִיתִי אֶת הַלַּחֲמַץ אֲשֶׁר מְצָרִים לוֹחֲצִים אוֹתָם:

תן לי לעבוד

הרבנית חוה מנסבך

גידול ילדים הוא עמל. ללא ספק. לילות חשוכי שינה, טיפול במחלות, ניקיון, סדר, ויתור על החופש לנסוע בספונטניות ובקלילות, ועוד לא אמרנו מילה על ההתמודדויות בתחום החינוך.

לפעמים נדמה שעמל הוא עניין שלילי. עד ... מתי האדם מבקש לעצמו עמל?

כאשר היעדר-העמל זועק. המקרה הקיצוני והמזעזע, שבו המצרים הטביעו את הבנים ביאור, היה מקרה כזה. ההורים בכו על אותו עמל שאין הם יכולים לעמול, משום שלמרבה הכאב אין עבור מי לטרוח. אין למי להעניק את האהבה.

החי את צרות העשירות לא יוכל הבן את כיסופי העניים. דרך השלילה, נולדת ההבנה. "אין הטוב ניכר אלא בהיעדרו".

כאשר טורחים מתוך ייעוד - העמל מתוק; ואילו היעדר העמל - מר, מר מאוד.

"אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד" (איוב ה, ז). ולוואי שנזכה לעמול.

נקודה למחשבה: האם יש עמל שאנו שמחים בו? למה?
למה נדרש העמל כדי להשיג תוצאות טובות בתחומים שונים?

וְיִוָצְאוּנוּ יי מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֵעַ נְטוּיָה וּבְמִרְאָה גְּדוּל וּבְאֵתוֹת וּבְמִפְתָּיִם:

וְיִוָצְאוּנוּ יי מִמִּצְרַיִם, לא על ידי מִלְאָךְ וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ.
אֲלֵא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ. שְׁנֵאמַר: וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה
וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים
אֲנִי יי:

וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה - אֲנִי וְלֹא מִלְאָךְ.
וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא שָׂרָף.
וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא הַשְׁלִיחַ.
אֲנִי יי - אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר:

בְּיַד חֲזָקָה, זוּ הַדְּבָר. כְּמָה שְׁנֵאמַר: הִנֵּה יָד יי הוֹיָה בְּמִקְנֶה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בְּסוּסִים
בְּחִמּוּרִים בְּגַמְלִים בְּבָקָר וּבְצֹאן דָּבָר כְּבֵד מְאֹד:

וּבְזֹרֵעַ נְטוּיָה, זוּ הַחֶרֶב. כְּמָה שְׁנֵאמַר: וַחֲרַבוּ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם:
וּבְמִרְאָה גְּדוּל, זוּ גְלוּי שְׂכִינָה. כְּמָה שְׁנֵאמַר: אוּ הִנְסָה א- לְהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ
גוֹי מִקְרֵב גוֹי בְּמִסּוֹת בְּאֵתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֵעַ נְטוּיָה וּבְמִרְאָיִם
גְּדוּלִים כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יי א- לְהִיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעִינֵיכֶם:

וּבְאֵתוֹת, זֶה הַמַּטָּה. כְּמָה שְׁנֵאמַר, וְאֵת הַמַּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ
אֵת הָאֵתוֹת:

וּבְמוֹפְתִים זֶה הַדָּם. כְּמָה שְׁנֵאמַר: וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ, דָּם, וְאֵשׁ,
וְתִימְרוֹת עֶשֶׂן:

דָּבַר אַחַר: בְּיַד חֲזָקָה שְׁתִּים.

וּבְזֹרֵעַ נְטוּיָה שְׁתִּים.

וּבְמָרָא גְדוֹל שְׁתִּים.

וּבְאֵתוֹת שְׁתִּים.

וּבְמוֹפְתִים שְׁתִּים.

אֵלּוּ עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עַל הַמְצָרִים בְּמִצְרַיִם וְאֵלּוּ הֵן:

עשר המכות של המשפחה

חיים ברנסון

עשר המכות אינן רק סדרת חינוך למצרים. המצרים לא מעניינים אותנו. חלפו מזמן. החינוך העיקרי הוא שלנו, העם היוצא ממצרים עד עצם היום הזה.

"מצרים" הינה שם קוד לתרבות צרה ומְצָרָה. וכמו הפרך שהתחיל בפה רך, כך גם הדרך למצרים אלו מתחילה בים של חופש.

בתחום המשפחתי למשל, התרבות המצרית נודעה כאחת הפרוצות והמאפשרות ביותר. במכת בכורות היו בכל בית מספר בכורות, כל אחד מאב אחר...

סופו של החופש ללא גבולות לסגור ולהחניק את החיים. איך אפשר לחיות בשלווה עם בן זוג שייתכן שמרשה לעצמו מה שאנו מרשים לעצמנו? ומה בדבר הספק המתמיד האם הורינו הם אכן הורינו? כשההנאה המינית הופכת מאמצעי למטרה, כמה זמן עובר עד שמשועבדים לה?

שורש תרבות מצרים הוא הכחשת א-לוהים וניסיון להריץ את האדם לראש הפירמידה. "מי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקוֹלוֹ?..." (שמות ה, ב), "לִי יֵאָרִי וְאֲנִי עֹשִׂיתִנִי" (יחזקאל כט, ג).

מכות מצרים לוקחות מגמה זו צעד נוסף ומגלות כמה נורא לחיות בעולם נטול א-ל מלווה ומנחה. העולם כולו מתפורר לבסוף, שלב אחר שלב. שום דבר לא נותר כשמנתקים אותו ממקור החיים. מעשרת המאמרות שבהם נברא העולם לא נותר דבר. עד שיבואו עשרת הדיברות וילמדו כיצד חיים בעולם עם א-לוהים.

בדורנו, העולם המתפורר הוא עולם המשפחה. אך האם גם הוא מחכה לבשורה חדשה, לגאולה? האם פרפוריו הם בעצם חבלי לידה של קומה חדשה?

דם. צפרדע. פנים.

שלושה שותפים בזוגיות

חיים ברנסון

כל המים במצרים הפכו לדם. נוזל חיים אחד הומר במשנהו, ובאחת הפכה מצרים מדממת עם כל חיוניותו של הדם הזורם בעורקי הגוף ומעביר חמצן לאיברים, גם הוא לא יוכל להחזיק מעמד ללא מרכיבו העיקרי, המים, המגיע מחוץ למערכת ומזרים לתוכה חיים.

בתפיסה בה אין א-ל שנמצא מעבר לנתפס ולמושג, אלא הכול טבע, מערכת סגורה - אין החייאה והזרמה חדשה. הכול מת, גם אם בתהליך איטי. העולם ואנחנו לא יכולים להיות מקור הכוח של עצמנו. חייבת להיות נקודה ארכימדית שמעבר לנו, שממנה נוכל לשאוב כוחות וחיים, ולחיות ולהפריח את כל הטוב שבנו. כשם שהדם אינו יכול לזרום בלי המים, כך החיים אינם יכולים להתקיים בלי מקורם האלוקי.

כך בכל רובד שהוא: הפרטי, הלאומי, העולמי וגם המשפחתי. כשם ששלושה שותפים באדם, כך שלושה שותפים במשפחה. ללא השכינה ביניהם, עלולים בני הזוג לגלות לבסוף שלא נותר ביניהם דבר. הערך הרוחני שבברית בין האיש לאישה - כחלק מהברית בין הדוד והרעיה - נותן לו יציבות, עמידות ויכולת התפתחות והעמקה אל מול קשיים רבים שבוא יבואו. הקשר אינו מתחיל בבני הזוג ואינו נגמר בהם. הם חלק מסיפור גדול הרבה יותר מהם. רב הצפון על הגלוי לעין, והחוליה בשרשרת הנצח חזקה מכל משבר זמני.

צריך "לא" בחיים

חיים ברנסון

אין לה גבולות. בכל תחום שיש היא נמצאת: הצפרדע חיה במים וביבשה, ומנתרת באוויר. השמים הם הגבול (שגם הוא כבר נחצה, בדרכה לחלל...). במצרים הצפרדעים חדרו לכל מקום, עד למיטות המצרים, לבצק ולתנורים, ללא כל הגבלה.

החיים ללא א-לוהים שמורה דרך מאפשרים לכאורה חופש גדול, אפשר לעשות מה שרוצים. אומנם ייתכן שיהיו גדרות שאנחנו נקבע ונגדיר, אבל גם הם יוכלו לזוז בהסדרים והסכמות בינינו לבין עצמנו.

הזרימה החופשית עלולה להפוך לסחיפה ולטביעה עצובה. הגבולות מגבילים, אך הם שם כדי להגן עלינו מסטייה מהמסלול אל מעבר לשוליים, לאפשר לנו להמשיך בנתיב ולהגיע לבסוף למחוז חפצנו. בלעדיהם אנו עלולים למצוא את עצמנו במקומות שאיננו רוצים בהם.

פריצת הגבולות בתחום המיני מפתה מאוד, אך מותירה אחריה אנשים מרוסקים וחברה מפורקת. הגבולות וההכוונה התורנית השייכת לנצח שומרים עלינו, על משפחתנו ועל החברה כולה ורק באמצעותם נוכל לצמוח ולהתפתח. השמיים הם (בזכות) הגבול.

ושם אמצא לי נחמה

חיים ברנסון

יצורים קטנטנים מילאו את גרגרי העפר. התחנה הבאה הייתה מקום מחייתם, האדם והבהמה. ובלב מקננת מחשבה, כמה קטנים אנחנו, וכמה הם בכלל שבעים-שמונים-תשעים שנה? הלא גם אם ארוכים חיי השעה - זמניים וחולפים הם, אם חודש ואם שמונים שנה. אז "אֶכְלֵ וְשָׂתָה כִּי מָחָר נָמוּת", כי חיים רק פעם אחת. נסה ליהנות כפי יכולתך, להיות בכל מקום, לסחוט את החיים עד תום.

והחיים הופכים קטנים.

עד שבאה הכינה, זו המתקיימת רק בזכות זה שהיא חיה על גביו, ומלמדת אותנו שיעור חשוב. שכולנו בעצם חיים על גבי בסיס כלשהו ומכוחו אנו מקבלים את כוחנו - אם זה א-לוהים הזן ומחיה ואם אלו הדורות הקודמים המקשרים אותנו בשרשרת ענק מראשית האנושות עד אחרית הימים. אין אנו יצורים תלושים בעולם.

אנו בנויים על משהו גדול מאיתנו. עיצוב ופיתוח החוליה שלנו משמעותי לא רק עבורנו ועבור האנשים שהענקנו להם ממה שאנחנו וממה שבידינו, אלא בעל משמעות וערך עבור השרשרת כולה. וכמה מנחמת ומעצימה עובדה זו.

עָרוֹב. יָיֵב. שְׁחִין.

ז'ר"ב

מלך החיות

חיים ברנסון

תערובת שלמה של חיות טורפות התפרעה לה במצרים. ואז גילו המצרים שבעולם של כוח נטול מוסר, גם בני האדם החייתיים ביותר נמצאים הרבה מתחת לבעלי החיים בשרשרת המזון.

גם במערכות יחסים בינינו, לעיתים נדמה לנו שאם במסגרת המריבה נפרוץ גבולות ונתפרץ, ננצח. אם נפגע, נכאיב - נרוויח. נשיג מעמד, כוח, שליטה.

אומנם ייתכן שנרוויח במזומן, אבל נשלם על כך בפריסה רחבה. תוך כדי הניסיון להשיג שליטה על אחרים, איבדנו שליטה על עצמנו ואת היחסים הטובים שהיו בינינו. הפכנו לכוחניים, כשכוחות פנימיים שליליים מושכים אותנו באף אחריהם.

אפשר גם אחרת. ובדרך השנייה מרוויחים כפל כפליים: את עצמנו ואת העצמת הקשר; בטווח המידי ובארוך יותר. גם גבורה וגם חכמה.

המקום הראשון שבו לומדת האנושות כיצד לחדול מלהיות ערוב של חיות ג'ונגל ולהצליח לחיות בשלום ובשיתוף פעולה הוא המשפחה.

זמן זה חיים

חיים ברנסון

אם נתחשב בעובדה שבעולם העתיק, עיקר הרכוש של האדם (לא כולל נדל"ן) היה בעלי החיים שברשותו: בקר וצאן, סוסים, חמורים וגמלים, אזי השמדתם של אלו במכת דבר הייתה פגיעה כלכלית אנושה.

מכה ראויה למי ששכח לשם מה קיבלנו חיים ועבור מה ניתן בידינו הממון.

הממון נועד לאפשר לאדם להתקיים ולהוציא לפועל את יעדיו בחיים - כדי לפעול ולממש את השאיפות צריך אמצעים. מי שהפך בני אדם לרכוש על שתיים אינו מכיר בערך החיים ומה מקומו של הממון בהם. חיינו מוחמצים וגם ממון לא יהיה לו.

וגם אנו זקוקים לתזכורת הזו לעיתים, מה ייעוד חיינו, מה אנו מסוגלים לעשות בהם, לשם מה הכסף והיכן להשקיעו. היכן מרכז הכובד של חיינו - בתרומה לפיתוח העולם בחוץ, או בבניית העולם המשפחתי בפנים? האם זמן הוא כסף או זמן הוא חיים? המשפחה בשביל העבודה או העבודה בשביל המשפחה?

נקודה למחשבה: מה הדבר הכי חשוב בחיים?
כיצד ובמה כדאי לנו להשקיע את משאב הזמן שלנו?

בית צריך קירות עם חלונות

חיים ברנסון

משה זרק לאוויר מצרים אפר כבשן שהתפשט על פני כל הארץ וגרם לדלקת עור בכל מצרים. האפר נוצר מתהליך התרכבות חלקי הפחמן שבחומר עם החמצן שבאוויר. תהליך חיבור זה של הפחמן לחמצן מסביב - לאחר שהגבולות הפיזיקליים שבין החומר לבין האוויר שסביבו נפרצו - מותיר מהחומר עצמו פירורים מפורדים ושחורים.

העור הוא רובד הממשק בין האדם למה שמחוצה לו, לסביבתו, ובין תפקידיו הרבים הוא מבודד את טמפרטורת הגוף מזו של הסביבה, וכן כחלק מהמערכת החיסונית הוא מגן על האיברים השונים. במכת שחין, הוא לקה בדלקת.

ואנחנו? כמה פעמים אנחנו נדרשים להציב גבולות איתנים בין פנים לחוץ, ליצור אווירה שונה ולחסן מהרוחות המנשבות בחוץ? כמה פעמים עלינו להגביל את החיבורים למעגלים חיצוניים יותר כדי לשמור על לכידות ושלוש עם הקרובים לנו ביותר?

אם נזכור שהחיים מתחילים מהפנים חוצה, מהרוח לחומר, מהאחד לריבוי; שאין הערך תלוי בדעת הסביבה אלא בשייכות למקור הערכים, נוכל להחליט היכן וכיצד להציב את הגבולות, ובתוכם להקים את ממלכתנו המשפחתית שגם תקרין החוצה.

קָרָד • יִרְבֵּה • חֶשֶׁן.

דרך המלך

חיים ברנסון

ברד כבד, שבתוכו מתלקחת אש, ירד על מצרים והשחית את פני הארץ. זה היה אומנם ברד יחיד במינו, אבל האמת היא שעצם הברד הוא תופעה מרתקת: גם הברד מתחיל כטיפת גשם, גם הוא קופא והופך לשלג, אבל ההבדל בינו לבין המשקע הרך והרגוע הוא הסביבה, המעטפת.

ברד נוצר בתנאי אטמוספירה הסובלים באופן חריף מחוסר יציבות. המתכון לברד, על רגל אחת: טיפת המים שקפאה מתחילה לנחות, מגיעה לאזור פחות קר, מפשירה, מתחברת לטיפות נוספות, "נזרקת" למעלה על ידי זרם אוויר, קופאת בשכבתה החיצונית, יורדת שוב, מפשירה, מוחזרת למעלה, קופאת בחיצוניותה, יורדת וחוזר חלילה עד שהיא כבדה מדי לזרם האוויר העולה, ואז היא נוחתת בכוח ארצה. במקורה היא הייתה טיפה של מים מחיים, אבל אחרי כל הטלטלות הללו, האם פלא שהיא נוקשה ומכאיבה?

עולם בלי א-לוהים הוא עולם מטלטל ביותר. ללא הבסיס האמוני וההרמוני של מנהל אחד שמתכלל ומאגד את כל הכוחות השונים - עד האש והמים המתאחדים לשם שמים - הכוחות הללו נעים סביבנו ותוכנו במחול שדים ואנחנו נזרקים בכף הקלע מצד לצד. רצונות סותרים תשוקות, דחפים כובלים מאוויים, ערכים נלחמים באינטרסים, וגם אם נהנינו בדרך, לבסוף אנחנו יוצאים

שבורים. גיל הנעורים בפרט מאופיין בסערות וטלטלות היוצרות כאבים רבים לנערים ולנערות וכן להוריהם.

האמונה מתווה לחיינו האישיים והמשפחתיים מסלול רחב, ברור ועקבי. מכוחה אפשר להכיל ולכוון לטוב את הצדדים השונים וליצור אישיות ומשפחה הרמונית יותר. דרך זו מכוונת אותנו ואת ילדינו להיות אנשים שלווים, רכים ומלאי חיים.

גלות את עצמנו מחדש

חיים ברנסון

נחילי ארבה התנחלו על אדמת מצרים והעלימו משם כל זכר לצבע הירוק. אם מכת דבר הייתה מכוונת לעולם החי, מכת הארבה יועדה לעולם הצומח. זו גם זו עשו במצרים שמות. ובאמת, כמה כוח יש לחגב? לא יותר מדי. אבל לארבה יש כוח, והרבה. ההבדל בין חגב לארבה הוא שהחגב חי כפרט בודד ואילו הארבה מאוגד ללהקות חגבים. מתוך כ-8,000 מיני חגבים, רק כתרסר ידועים כמתאגדים ללהקות ארבה. ולא מדובר בהכרח בחלוקה דיכוטומית. אותם חגבים יכולים לחיות כחגבים ויכולים להפוך לארבה. תופעת הארבה מתרבה במהירות ומשנה את התנהגותם של חגבים בודדים רבים. צאצאיהם יבקעו מהביצים כארבה לכל דבר. ההבחנה בין ארבה לחגב משליכה על שעות הפעילות (יום/לילה), כמות הביצים שמטילה הנקבה ואפילו גוון העור.

בעולם ללא ה' אחד, גם אין עם אחד, רק הרבה הרבה פרטים. מפורדים. אפילו החיבור ביניהם נעשה מתוך תפיסה מפורדת, חוזה. למותר לציין כמה עוצמה וחוזק יש לחיים כאלה.

המעבר מחיים כפרט לחיים כחלק מעם הוא שינוי מקיף ועמוק, הרבה מעבר לשאלה אם תוחלת החיים מסתכמת בשבעים-שמונים שנים או שהם חלק מנצח. זו רמת חיים אחרת לגמרי. היעדים, הדגשים, הסיפור כולו מקבלים תפנית כלפי מעלה. הרמה הפרטית איננה נמחקת אלא מקבלת את מקומה בתוך עולם חדש שנפתח. להיחשף ל"אני" העמוק יותר בזהותנו, זה לא אומר שנמחק את עצמנו, זה אומר שנגלה את עצמנו מחדש.

חיים לטווח ארוך

חיים ברנסון

ארץ מצרים הוחשכה לשלושה ימים. המצרים לא היו מסוגלים לראות זה את זה או לקום ממקומם. השינוי בין חושך לאור לא נוגע למציאות הפיזית. העולם שסביבנו, החפצים שלידינו והאנשים שאיתנו נשארים אותו דבר בדיוק. ההבדל הוא רק בהסתכלות שלנו עליהם, בתפיסה שלנו אותם. הרב אליהו זצ"ל היה מחדד: ההבדל בין חושך לאור איננו שבאור רואים ובחושך לא. גם בחושך יכולים לראות, אבל לטווח קצר - למטר או שניים. באור רואים לטווח ארוך. ההבדל בין עולם שיש לו א-לוהים לעולם שיש בו כפירה הוא הבדל בין אור לחושך. כל המרכיבים נותרים כפי שהם, אבל מה הם באים להרכיב? מה המגמה, היעד, החזון? החיים כולם - חיי שעה הם או חיי עולם?

חושך מצרים מונע מאיתנו לעשות שני דברים: לראות את הזולת ולהתקדם מהמקום הנוכחי. כבולים כל אחד לעצמו ולמקומו. בטווח הקרוב, זה נראה יותר חופשי, בטוח ונעים. בטווח הארוך, אותם מבוקשים עצמם נמצאים ביציאה מהפרטיות ובצמיחה. סיפר לי פעם חבר: בהתחלה חשבתי שלהתחתן זה מפחיד. כשעבר הזמן הבנתי שלהישאר לבד מפחיד הרבה יותר. הכלל הבא נכון לתחומים רבים בחיים: יש דרך קצרה שהיא ארוכה ודרך ארוכה שהיא לטווח ארוך.

מִפֶּת בְּכוֹרוֹת:

משפחה גלובלית

חיים ברנסון

כל הבכורות של מצרים מתו ברגע אחד, בחצות הלילה. זו הייתה המכה ששברה את מצרים. היא נגעה בעצם החיים, ופגעה ברמה זו או אחרת בכל מצרי ומצרייה. בכל משפחה יש בכור (או בכורה). גם כיום ברמה מסוימת, אבל ודאי בעולם העתיק - הבכור היה דמות מרכזית במשפחה. הקודקוד בשכבת הילדים. השאלה היא מה הוא עושה בכוחו.

במצב המתוקן במשפחה, כולנו יחד. ההורים מפרנסים את כל ילדיהם, וגם האח הגדול, המפותח והחזק יותר, יכול להשתמש ביכולותיו ולעזור לאחיו הקטנים ממנו. במצב נפלא כזה, הלכידות מעצימה את כל חלקי המשפחה.

אך לעיתים - ולא אחת כאשר ההורים כבר אינם - עלולה המשפחה להפוך לאנשים פרטיים הרבים ביניהם. ואזי הכוח, במקום לשמש לעזרה, משמש לפגיעה.

גם במשפחת האנושות, יש עמים חזקים יותר ויש שפחות. כשמוציאים את א-לוהים מהתמונה, העם החזק ביותר בשכבת העמים מסוגל לשעבד ולנצל את האחרים, או אף לנסות למחוק את החלשים מהמפה. אולם סופו של רייך כזה ליפול - למצולות הים או לתהומות ההיסטוריה.

ו"בני בכורי" ישוב לארצו על ידי אבא שבשמים, כדי להביא משם אור לגויים וברכה לעולם.

רְבִי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן פְּתָם סְפָמָיִם:

רבי יוסי הגלילי אומר,

מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. במצרים מה הוא אומר, ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע א-להים היא. ועל הים מה הוא אומר, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה יי במצרים ויראו העם את יי ויאמינו ב-יי ובמשה עבדו. כמה לקו באצבע עשר מכות. אמור מעתה, במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות:

רבי אליעזר אומר,

מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות. שנאמר: ישלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. וזעם שתים. וצרה שלש. משלחת מלאכי רעים ארבע. אמור מעתה: במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות:

רבי עקיבא אומר,

מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות. שנאמר, ישלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. חרון אפו אחת. עברה שתים. וזעם שלש. וצרה ארבע. משלחת מלאכי רעים חמש. אמור מעתה: במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתים מכות:

כִּמְה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ:

- אלו הוציאנו ממצרים, ולא עשה בהם שפטים דינו:
- אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם דינו:
- אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם דינו:
- אלו הרג את בכוריהם, ולא נתן לנו את ממונם דינו:
- אלו נתן לנו את ממונם, ולא קרע לנו את היס דינו:
- אלו קרע לנו את היס, ולא העבירנו בתוכו בחרבה דינו:
- אלו העבירנו בתוכו בחרבה, ולא שקע צרינו בתוכו דינו:
- אלו שקע צרינו בתוכו, ולא ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה דינו:
- אלו ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, ולא האכילנו את הפן דינו:
- אלו האכילנו את הפן, ולא נתן לנו את השבת דינו:
- אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבונו לפני הר סיני דינו:
- אלו קרבונו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה דינו:
- אלו נתן לנו את התורה, ולא הכניסנו לארץ ישראל דינו:
- אלו הכניסנו לארץ ישראל, ולא בנה לנו את בית הבחירה דינו:

עד בלי די

הרבנית רות בנימין

כמה חשוב ויקר להורים, לסבים ולסבתות, בעת הסבם סביב שולחן הסדר, להשהות מבט על כל אחד ואחת מבני המשפחה, להרגיש את הברכה המיוחדת לו. וכל אחד מהמסובים משיב מבט אליהם.

נוסף על כל מעלה ומעלה, להיזכר ב'תחנות' שעברה המשפחה ולהודות על כל שלב, לרבות ציוני הדרך המורכבים. כל אחד מהם - דיינו בו כדי להודות, וודאי שעל כולם יחד עלינו להכיר טובה עד בלי די. ואולי יותר מכול, תודה על שאנו חלק מהמשפחה הזו, על הזכות להיות חלק מעם כזה, ליטול חלק בנצח.

החוסן המשפחתי, השייכות והזהות הרוחנית והלאומית, כל אלה ועוד עוברים ומזרימים חיים ועוצמה, מהאבות הקדושים - דרך יוצאי מצרים ובאי הארץ - אלינו, ומאיתנו אל צאצאינו עד סוף כל הדורות. "לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְבֵית אֲבֹתְכֶם" (במדבר א, ב).

נקודה למחשבה: על אילו תחנות משמעותיות עברנו ואלו מודים לה?

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כַּפּוּלָה וּמְכַפֶּלֶת לַמָּקוֹם עֵלֵינוּ.

שְׁהוּצֵיָנוּ מִמְצָרִים. וְעֲשֵׂה בָהֶם שְׁפָטִים. וְעֲשֵׂה בְּאַלְהֵיהֶם. וְהַרְג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם. וְנָתַן לָנוּ אֶת מַמּוֹנָם. וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם. וְהֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחַרְבָּה. וְשָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ. וְסִפַּק צָרְכֵנוּ בְּמִדְבָּר אַרְבַּעִים שָׁנָה. וְהֶאֱכִילָנוּ אֶת הַפֶּן. וְנָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת. וְקָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינַי. וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. וְהִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ:

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר,

כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בְּפֶסַח לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסַח. מִצָּה. וּמְרוֹר:

במקדש: **פסח** זה שאנו אוכלים על שום מה?

אם אין מקדש: **פסח** שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש היה קיים על שום מה? על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים. שנאמר, ואמרתם זבח פסח הוא ל- יי אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הצייל ויקד העם וישתחוו:

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה?

על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם. שנאמר, ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות פי לא חמיץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם:

מרור זה שאנו אוכלים על שום מה?

על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים. שנאמר, וימררו את חיייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך:

בְּכֹל דּוֹר וָדוֹר תִּיב אָדָם לְרֹאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמְצָרִים. שְׁנֵאֲמַר, וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצֵאתִי מִמְצָרִים. לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלֶבֶד גָּאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא אַף אוֹתֵנוּ גָּאֵל עֲמָהֶם. שְׁנֵאֲמַר, וְאוֹתֵנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אוֹתֵנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאֲבוֹתֵינוּ:

“והגדת לבנך” -

כשעדיין אין בן או בת

ד"ר עינת רמון

שנה שנה יושבים עִמָּנו וּבִינֵנו אלו החווים בדידות ואימה קשה אפילו מגזירת פרעה: “כָּל הַבֵּן הַיְלֹוֹד הַיְאָרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל הַבֵּת תִּחְיִין” (שמות א, כב)... התקווה לזיווג טוב ולפרי בטן עוברת כחוט השני בסיפורי האבות והאימהות, ותפילתם הבלתי פוסקת חיה ופועמת בכל דור ודור.

שעה שאין לנו מניחים לכמיהה להורות משותפת של אב ואם, איננו מרפים מהמאבק הזוגי על פרי בטן, ובוודאי לא מתייאשים ממצירת הזיווג הראוי גם בגילאים מבוגרים. הרי משימות חייהם ומציאת הייעוד של כל יהודי ויהודייה בבניין ארץ ישראל, העם היהודי ובהגדת התורה ובהפצתה, מוטלות על כל יהודי ויהודייה, בכל עת.

זו אחת המשמעויות העמוקות של קורבן הפסח וליל הסדר: אהבת התורה והמצוות של הדורות הבאים מתחזקת בלילה זה, באמצעות ההשראה לדור הבא שמעניקים אלו שזכו ואלו שרצו אך לא זכו (עדיין) לזיווג ראוי ולפרי בטן.

בדור אחרון היו כמה מגדולי ישראל שלא זכו לפרי בטן בעצמם, אך הם הורישו לנו אוצרות אמונה ודעת ויש להם צאצאים רוחניים רבים - הרב צבי יהודה קוק והרבי מלובביץ', וכמו כן גם מורת הדור, נחמה ליבוביץ', ובת דודתו של הרבי מלובביץ' - המחנכת והמשוררת זלדה מישקובסקי, ש גם התחתנה בגיל מבוגר. ללא ספק, אנשים ונשים אלו עיצבו גם הם, לצד זוגות רבים של אבות ואימהות, את הדורות הבאים בעם ישראל, במתן דוגמה אישית לבניין העם כמשפחה מורחבת, וביראת ה'.

לְפִיכָן: אֲנַחְנוּ חֵיבִים לְהוֹדוֹת לְהֵלֵל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדִּיר לְבָרוּךְ לְעֵלָה וּלְקַלֵּם לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנְּסִים הָאֵלּוּ. הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת, מִיַּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֶבֶל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֶפְלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָה, וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה הַלְלוּיָהּ:

אור העתיד כבר כאן

הרבנית רות בנימין

כשחווים חיסרון, צער, כאב ותסכול - זהו חלון ההזדמנויות שה' פותח לנו כדי להעמיק את הקשר עימו. לחפש ולמצוא אותו עימנו גם כשנסתר.

וכך כותב הרמח"ל בסוף איגרת הקיווי:

בְּזֶמַן שֶׁהַצְּדִיקִים בְּצָרָה נֶאֱמַר, "עֲמוּ אֲנֹכִי בְּצָרָה" (תהלים צא, טו), כְּבִיכּוֹל. וּבְכַח הַתְּקוּהָ יוֹצֵא מִן הַצָּרָה, הוּא, וְכִבְיָכּוֹל [ה'] יוֹצֵא עִמוּ.

כשייכנס קו של אור בתוך החושך, כשנקווה ונייחל לטוב, יחבר אותנו הקיווי אל השלמות והישועה, הנראות כה רחוקות עכשיו.

בכך שנדמיין את הטוב העתידי ונודה עליו כבר מעתה, חיינו יוארו מקו האור, וככל שנתאר את העתיד בפירוט ובצורה מוחשית (מה נראה, מה נחוש ונלבש, איך נרגיש כשנהיה במיטבנו והבעיה תיפתר), כן תיקבע ותיחקק בנשמתנו החוויה של קרבת א-לוהים וחסדו.

כשנרגיש קושי מול המתבגרים, נעלה בעיני רוחנו את דמותם כבוגרים. נודה על היותם אנשים נפלאים ומיטיבים, כל אחד בדרכו ועל פי ייחודיותו; כשנחווה מחסור, נתחבר למקור השפע, נדמיין כל טוב בגשמיות וברוחניות, וכבר נתחיל לחוש רווחה.

כך נפעל גם נוכח מציאות נפולה וחסרה, כשערכים בסיסיים מקועקעים בשיטתיות. מול אוזירת בלבול שבה הבריאה והמתקון מוטל בספק, נשווה בנפשנו שלמות עתידית, בה כל נברא מקיים את ייעודו כפי כוונת בוראו ומביא לתיקון עולם ולא חלילה להחרבתו.

נלמד "ללוות" מהטוב הצפון עבורנו, אף שטרם התגלה במלואו, ולהודות עליו כאן ועכשיו.

זו תהיה, ללא ספק, שירה חדשה.

ממש יציאת מצריים מתחדשת.

הַלְלוּנָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יי הַלְלוּ אֶת שֵׁם יי: יְהִי שֵׁם יי מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:
מִמְזֹרֵחַ שָׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יי: רַם עַל כָּל גּוֹיִם יי עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כִּי-
יי אֶל-לֵהִינּוּ הַמְגַבִּייהִי לְשִׁבְתָּ: הַמְשַׁפִּילִי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ: מְקִימִי מֵעַפְרָ דָל
מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי עֶקְרֵת הַבַּיִת אִם
הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּנָהּ:

מוֹשִׁיבֵי עֶקְרֵת
הַבַּיִת, אִם
הַבָּנִים שְׂמֵחָה,
הַלְלוּנָהּ

מעקרת בית לאם הבנים

ד"ר חנה קטן

הם מצפים כבר שנתיים. המבטים סביבם מעיקים. הם שבעי אכזבות. התפילות בבית הכנסת נעשו בלתי נסבלות עבורו. שיחות הנשים מדירות אותה. והנה, שני פסים ורודים מחוללים מהפך בלתי צפוי. הם לא מאמינים, אבל בדיקת הדם מהנהנת בחיוב. הריחוף שלהם נוגע בעננים. וכך, עוברים עליהם תשעה ירחים כימים אחדים, כולל כל הבדיקות הנלוות. והנה, הגיע היום הגדול. הצירים מתקרבים ומקרבים אותם לחדר הלידה. כשהוא מגיח לאוויר העולם, כולו מקומט ואדמדמם, אין מאושרת ממנה. היא מצמידה אותו לחיקה, ושטה ברקיע העשירי.

ואז, מגיעה השעה לחזור הביתה. הכול מוכן. העגלה ממתינה, החדר מאובזר בטוב טעם, בגדים תכלכלים מקופלים בארון הקטן ליד מיטת התינוק הענקית. השעה מאוחרת. היא טועמת מהארוחה המפנקת שהכינה השכנה ומתכוננת להנקת לילה. ופתאום, היא קולטת את המשמעות של התגשמות החלום. מבחורה צעירה היא הפכה לאם, וזה אומר שהישות הזעירה הזאת תלויה בה, ובמזון שתספק, באופן בלעדי. וזו רק ההתחלה. אימהות זאת נתינה אין-סופית ממעיין של רחמי אם. כעת הצרכים פיזיים, אבל עם השנים, חבל הטבור יתארך ככל שידגל הילד, ויבקש לביים את תסריט חייו. ואז תתאספנה כל אותן תכונות אימהיות של הכלה, של אמון ואמונה ושל ביטחון. טוב, אחרי מסע הפיריון שעברה, היא תצלח בטוב את השלבים הבאים. הכול מדויק. המסע שעברו הכין את הכלים לגידול של נשמות גבוהות ושל הורות מופלאה.

מזל טוב.

בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לַעֲזָ:
 יִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלוֹתָיו:
 הִירֵדֵן יֹסֵב לְאַחֹר:
 גְּבַעוֹת כְּבִנֵי צֹאן:
 הִירֵדֵן תִּסָּב לְאַחֹר:
 גְּבַעוֹת כְּבִנֵי צֹאן:
 מִלְפָּנַי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב:
 חֲלָמַיִשׁ לְמַעַיְנֹו מַיִם:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
 הִיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ
 הָיִם רָאָה וַיִּנָּס
 הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים
 מַה לָּךְ הָיִם כִּי תִנּוּס
 הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים
 מִלְפָּנַי אָדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ
 הַהַפְכִי הַצִּוּר אַגַּם מַיִם

במקדש מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מִלְךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֵלְנוּ וְגָאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעַנוּ הַלְיָלָה הַזֶּה לְאָכֵל בּוֹ מִצָּה וּמָרוֹר. כֵּן יי א-להינו וּא-לֵהִי אֲבוֹתֵינוּ יִגִּיעַנוּ לְמוֹעֲדֵים וּלְרִגְלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקִרְאֵתְנוּ לְשָׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירָךְ, וְשׂוֹשִׁים בְּעִבּוֹדְתְךָ, וְנֹאכְלֵי שָׂם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפְּסָחִים (בְּמוֹצַ"שׁ אֹמְרִים: מִן הַפְּסָחִים וּמִן הַזִּבְחִים) אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבִּיחֶךָ לְרִצּוֹן וְנוֹדָה לָּךְ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלְתָּנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ.

בְּרוּךְ אַתָּה יי גֵּאֵל יִשְׂרָאֵל:

האשכנזים מברכים כאן, והספרדים לא מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מִלְךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

ושותים בהסיבת שמאל.

נוטלים ידיים לסעודה ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

רגע לפני

הרב זאב שמע

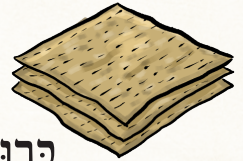
בעולם שבו כל מה שחסר לנו זמין ביותר - מאוכל, דרך שירותים מסוגים שונים, ועד לבקשת הלוואה גדולה בלחיצת כפתור - נראה כי ההכנה וההשתדלות עבור דברים שחסרים לנו נעשות מיותרות.

אנו כה שקועים בתרבות הכאן ועכשיו, נטולת הסבלנות ואורך הרוח ביחס לקשיים בדרך, עד שאפילו בתחומים היסודיים ביותר, כגון בניית המשפחה, יש שחושבים שניתן ליישם את אותה שיטה: קשר יוצרים בקליק וישר צוללים למים העמוקים. ואם בהמשך מתגלה שקצת קשה, ניתן בקלות לפרק משפחה ולבנות אחרת במקומה. ממש כשם שבמקום לטרוח ולהכין ארוחה, אפשר פשוט לקנות מזון מהיר, שכידוע - הוא לא הכי בריא...

כדאי רגע להאט את הקצב, לעצור לרגע ולחשוב. אחת הסיבות שבגללן תיקנו חז"ל נטילת ידיים לפני אכילה היא כדי לגרום לנו להרהר ולחשוב לשם מה אנו רוצים לאכול עכשיו, האם האכילה חיונית (והאם גופנו זקוק כעת לעוד כמה קלוריות...), ואם כן - כיצד נרומם ונקדש את אכילתנו.

צורך פשוט כאכילה מצריך אותנו לברר כיצד נמלא אותו בצורה מועילה ומרוממת, ואם כן קל וחומר בבניית התא המשפחתי והבאת נשמות קדושות ויקרות לעולם. אי אפשר להתייחס לכך בקלות ראש. ילדים זקוקים לתא משפחתי בעל שורשים בריאים ואיתנים שמהם יוכלו לגדול ולפרוח. תא משפחתי זקוק לתכנון ולמחשבה מעמיקה כיצד נעניק בו לילדינו את היסודות לחיים בריאים ולפיתוח נפש בריאה.

לוקחים את שלוש המצות ביד ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מְלֶכֶּךְ הָעוֹלָם הַמוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ:

מניחים את המצה התחתונה, אווזים בשתיים האחרות ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מְלֶכֶּךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה:

והחוט המשולש

הרב זאב שמע

בניגוד לשבת, שבה אנו מברכים על שתי חלות העומדות זו לצד זו, בליל הסדר אנו מברכים "המוציא" ו"על אכילת מצה" על שלוש מצות הניצבות זו על גבי זו.

ייתכן שיש פה רמז לשתי מערכות יחסים קיומיות: זוג הלחמים בשבת מבטא את המערכת הזוגית. במערכת זו בני הזוג עומדים זה לצד זה ויוצרים מערכת הרמונית שבה כל אחד מבני הזוג משלים את זולתו ותורם למערכת את הפן הייחודי שלו. לגבי "מגדל" שלוש המצות, מקובל לפרש שהן מסמלות את המעמדות השונים בעם ישראל: כהן, לוי וישראל. אך ברבותינו הראשונים (ספר המנהיג) מצאנו כי שלוש המצות הינן כנגד שלושת האבות.

שלושת האבות מסמלים את שושלת הדורות היהודית: אב, בן ונכד. בחג הפסח אנו עומדים על הקשר שבין הדורות: "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ" (שמות יג, ח), ובנך לבנו. הסב מעביר את המסורת לבן שממשיכה לנכד. זו אחת הסיבות לכבוד שאנו רוחשים לאלו הגדולים מאיתנו ושהביאונו לעולם ועד הלום. במהלך שנות השישים של המאה העשרים חדרה הגישה הפסיכולוגית שהעמידה את הילד במרכז, וטושטש מעמדם ההיררכי והחינוכי של ההורים כלפי ילדיהם. משפחה ללא סמכות הורית התבררה כאחד הכישלונות הגדולים בגידול ילדים, כישלון שהוביל לקשיים רבים בתחום הרגשי, החינוכי והמוסרי בגידול ילדים במאה העשרים. "ליל הסדר", כשמו כן הוא - מחזיר אותנו

לסדר הנורמלי, בו הדור המבוגר מנחיל את ערכי הנצח לדור הצעיר ומחנכו לאורם, ובכך מביא להרמוניה משפחתית הכוללת דורות שונים אחוזים זה בזה.

לוקחים כזית מרור, טובלים בחרוסת, מברכים ואוכלים בלא הסיבה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִנְּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר:

זיכרון ממותק

יאיר הרשקוביץ

רגע של דממה, סבתא מדברת. עיניים דומעות מתרגשות. המסר עובר בין המילים, בשקט, בדממה יוקדת. אפילו הנכדים הקטנים מרגישים את הרצינות ויראים מלפצות פה.

רגע לפני שמכניסים לפינו את המרור, סבתא עוצרת הכול. היא אוחזת במרור, אומרת: "לו היה לי את זה באושוויץ... סעודת מלכים", מברכת ונוגסת!

כמה חשוב לזכור ולא לשכוח, בשעה השמחה ביותר, שעת הוודיה על היציאה ממצרים, על העלייה מהגלות. המרירות של החיים היא ככל הנראה חלק בלתי נפרד מהעולם הזה הדומה לפרוודור. אין באמת דרך לחצות את העולם הזה מבלי לעבור מרירות. אפילו בדור השפע שלנו, התלונות עולות על ההודאות והתשבחות... אבל את המרירות הזו ניתן למתק, עם חרוסת, המסמלת את הטיט, את העבודה הקשה. סביב שולחן הסדר יושבים אנו, כל בני המשפחה יחדיו, זוכרים וממתקים בעמל החיים.

עמל שואב, אנו משקיעים ושקועים בו, אולם בניגוד לעבודת הפרך המרה - עמלנו זה מתוק וממתק. המאמץ של בניין זוגיות איתנה, חינוך הילדים, כיבוד ההורים ועוד, הוא המביא את הברכה הממתקת כל מרירות בחיים. זו היא הנחת הנסוכה על קמטי פניה של סבתא...

וכסבתא כן כולנו, לכולנו רגעים מרירים שאנו חווים, כילדים, כהורים, כסבים וכסבתות. החשוב הוא שאנו ביחד, משפחה אחת המרכיבה אומה אחת, תומכים זה בזה בקשר דם ונשמה, קשר חיים היוצר עולם שלם ומלא.

במקדש אוכלים את הפסח בסוף הסעודה. לדעת הלל אוכלים אותו כרוך במצה ומרור.
לדעת חכמים אוכלים אותו בפני עצמו.

כאשר אין מקדש כורכים כזית מן המצה השלישית וכזית מרור
ואוכלים את שניהם ביחד בהסיבה ובלא ברכה. לפני האכילה אומרים:

זְכוֹר לַמִּקְדָּשׁ פְּהֵלֵל.

בְּן עֲשֵׂה הַלֵּל.

בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם הָיָה כוֹרֵךְ פֶּסַח מִצָּה וּמְרוֹר

וְאוֹכֵל בְּיַחַד לְקָיָם מָה שֶׁנֶּאֱמַר

עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים יֵאָכְלוּ:

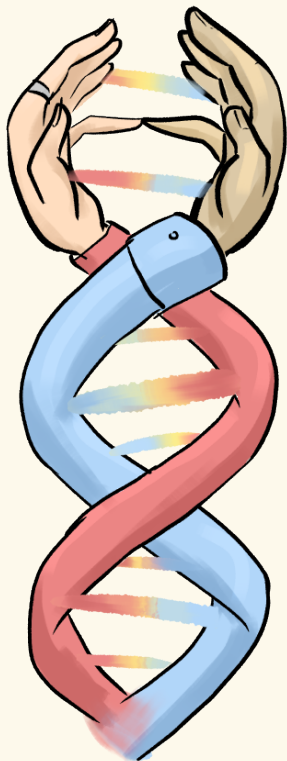

השניים מן האחד

אלעזר אנסבכר

המרור מבטא את השעבוד, את מרירות החיים שבעבודת הפרך. המצה מבטאת (בין היתר) את הגאולה, את היציאה מעבודות לחירות. לשניהם שורש אחד ותכלית אחת: להעצים אצלנו את הקשר לה' ואת ההכרה בהשגחתו עלינו. יעד משותף, אבל הדרכים אליו שונות לחלוטין - הקושי העצום מכוון אותנו אל מי שהיכולת לעזור נמצאת בידי, והגאולה מהקושי העצום ממלאת את ליבנו בהכרת טובה ענקית וברגש אהבה עז. ומכיוון שהשניים הללו הם זוג, ה'לל סבר שיש לכורכם ולאוכלם יחד.

רק מתוך הכריכה של ההפכים יחד תובן הגאולה במלוא משמעותה. ובמילותיו של המהר"ל: "כי ידיעת ההפכים הוא אחד. ובשביל זה אמרו בערבי פסחים בהגדה: 'מתחיל בגנות ומסיים בשבח'. ולמה מתחיל בגנות? רק שמפני שאין לשבח הכרה אמיתית, רק [=אלא] מן ההפך" (נצח ישראל פרק א).

כך בגלות וגאולה, וכך גם בכל הזוגות שמהם מורכב עולמנו - יום ולילה, שמים וארץ, וכמובן גם איש ואישה. שווים הם האחרונים בצלם א-לוהים שבהם, בנשמה האחת. מאוחדים היו בתחילה, ונפרדו לשניים שונים מהותית - בגופם, באופיים, ובמינוני כוחות הנפש שבהם. כל אחד מהם מבטא את הפן הייחודי שלו, ושניהם יחד יוצרים את פני האדם: "וַיִּבְרָא אֱ-לֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצַלְם אֱ-לֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם" (בראשית א, כז). היכולת להיפגש עם צלם א-לוהים שבאדם טמונה באיחוד ההפכים של האיש והאישה. היכולת לצאת מעצמנו ולפגוש את הזולת טמונה בשוני בינינו, היוצר הנגדה וחיכוכים, העשרה והפרייה. כשה-DNA שלו פוגש את שלה, נוצר DNA משולב ומיוחד. גוון חדש נולד.

אוכלים ושותים לכבוד יו"ט.

במקדש, כשאוכלים קרבן חגיגה מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהִינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת הַזֶּבֶחַ:

כשאוכלים קרבן פסח מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהִינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת הַפֶּסַח:

"שולחן ערוך" לגוף ולנשמה

יאיר הרשקוביץ

מתבוננת, מסתכלת על כולם - אוכלים, נהנים ומחייכים. שבועיים שהיא מוציאה את הנשמה, עובדת, מנקה, מסדרת, ונוסף על כל זה גם מבשלת... כמה נחת מתמלא ליבה רק מהמראה של אהוביה, עולמה, נהנים מיגיע כפיה. כולם משבחים ומהללים אותה על כל תבשיל ותבשיל... ואז יוצא אחד הסודות החמודים ביותר: "את העוף בעלי הכין, האמת שגם את החצילים ואפילו את ה...". סוד שכל פעם מעלה חיוך מתוק, נעים. הילדים עם אור בעיניים כשרואים את הפרגון הזה חי, נושם ובוטט...

ומעניין הדבר, שה"שולחן ערוך" כולו, צפון הוא בתוך ההלל - בין חציו הראשון לשני. בעודנו משבחים ומהללים את בורא העולם שהוציאנו ממצרי העולם הזה אל החירות האמיתית, אנו לפתע עוצרים ואוכלים! אך לא מתוך חולשת רעב, אלא מתוך תפיסת עולם רחבה. הסימן "שולחן ערוך" - "ערוך" ולא "ערוך" - ערוך עבורנו את סדר החיים. משל הוא לחיים היהודיים עצמם.

המסורת היהודית מלווה תמיד בחיבור עולמות: גוף ונפש, רוח וחומר. בכל אירוע מופיעה הארוחה המשפחתית, התבשילים המאפיינים, המפנקים. לפני ואחרי שיחות הנפש והנשמה, יש כוס היין וארוחה.

בפסח חיבור זה משמעותי במיוחד, משום שהחירות, כמו השעבוד, כוללת את כל מרחבי הקיום - הרוח והגוף; את כל מעגלי החיים - מתוך תוכנו ועד למשפחה, לקהילה, לאומה ולכלל האנושות. זו היא מהותה של היהדות, הכוללת והמאחדת את כל העולמות. זהו כוחה של המשפחה היהודית שמייצרת את החוויות השלמות הללו בחיינו. זוהי עוצמתה של מסורת הבונה את העתיד.

אם אין מקדש, לוקחים שני כזיתים מהמצה ששמרו לאפיקומן, זכר לפסח הנאכל על השובע, ואוכלים בהסיבה.

נעלם לנצח

פנחס בר קשת

את מסכת האכילה המפוארת של ליל הסדר חותם כזית מצה צפון, נעלם מן העין. הטעם שלו הוא זה שיישאר לאחר שייכבו האורות.

כי ללא הנעלם המקושר לנצח, מה יישאר מהגלוי לעין? ללא הנשמה הצפונה ונסתרת מהעין הגשמית, בדומה לא-לוהים אליו היא שייכת - מה יתרון יש לו, לילוד אישה, על פני שאר בעלי החיים?

בעלי העין הגסה, המכירה את חיצוניות החיים והאדם בלבד, כופרים בעולמו הרוחני, בעל המגמה והאופי, ובתביעותיו האדירות לשלמות, לטוב ולחסד. לדידם, האדם מצטמק לכדי מכונה גופנית משוכללת היוצרת בתהליך אבולוציוני ארוך, בשפע פעולות כימיות וביווגיות, אשליה של תודעה, סיפור, משמעות ומגמה, עד רגע המוות.

וכסיפורה של המכונה, סיפורן של אוסף המכונות. כגורלו נטול המשמעות של האדם הפרטי כן גורלה של המשפחה האומללה, שאינה אלא חיבור מכני בין שני פרטים בעלי אינטרסים, צרכים ותאוות היכולים להתמלא רק בזוגיות הסכמית.

ההכרה הישראלית הפוכה. הגלוי לעין הוא רק אפס קצהו של העולם הסמוי, מלא הברכה. וכגורלו הנעים והנצחי של הפרט, הטומן בחובו סיפור, מגמה, אופי ורצון אדיר, כן גורלה של המשפחה. אין כאן זוגיות הסכמית, אלא נשמה צפונה, סיפור מלא חיים, הנרקם דרך ההשלמה ההדדית של האיש והאישה, שני הצדדים של צלם א-לוהים השלם. "איש ואישה, זכו - שכינה ביניהן" (סוטה יז, א). מאחורי הקלעים של הצרכים והאינטרסים נבנית מהות חדשה, הגדולה מסך חלקיה. נשמה חדשה נזרקת אל תוך הבית המלא באהבה, אמון וצניעות, וממלא תפקיד מרכזי בבניין עם הנצח.

בית לחם

חיים ברנסון

'כו-לה סנדוויץ' טוניסאי, הכניסו לי לברכת המזון את מלכות בית דוד ובניין הארץ!

נכון. אכילה יהודית היא לא רק תדלוק של מכל מלא או שלשול מטבעות למכונת שעשוע בקניון. זו פעולה חומרית הנושאת בקרבה משמעות רוחנית אדירה, קשירת נשמה בגוף. לא לחינם ישנו דחף קיומי להזנת הגוף. זוהי התשוקה לחיים, למפגש שמיים וארץ. חיבור שהוא סוד ברכת היהדות.

בניגוד לנצרות ודתות המזרח, איננו מנסים להתנתק מהעולם כדי להתחבר לא-לוהים. להיפך. התורה מתלבשת במצוות מעשיות ודרך העולם הזה העולם הבא בא. עיקר החידוש של התורה הוא שא-לוהים מתגלה בכול, וגם אם ברובד מסוים יש מלחמה בין החומר לרוח, האידיאל הוא שהם יולחמו וייעשו אגודה אחת. בכל אכילה שהיא, ובפרט באכילות מצווה כקורבן פסח, מצה ומרור. וכמו ברמה הפרטית כך גם ברמה הלאומית. אנו ממלכת כוהנים וגוי קדוש. עם בעל טריטוריה ומערכת שלטונית מפותחת ופרקטית למהדרין, שנוהג בערכיות ובקדושה בכל צדדי החיים.

וכך גם ברמה המקשרת בין השתיים - הרמה המשפחתית. חיי המשפחה מורכבים מהמון לבני בניין, כמובן ישנן אבני יסוד רוחניות ונפשיות, אבל אולי יותר מכול -

ישנן המוני אבני פסיפס צבעוניות וגשמיות, וכולן יחד יוצרות פאזל מגוון ושלם,

שמאפשר להשרות שכינה בינינו, ולהביא חיים וברכה לעולם.

שיר המעלות, בשוב יי את שיבת ציון היינו כחלמים. אז ימלא שחוק פינו וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה, אִזְ יֵאָמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יי לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי. הַגְדִּיל יי לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, הֵינּוּ שְׂמֵחִים. שׁוֹבָה יי אֶת שְׁבִיתֵנוּ כְּאִפְיָקִים בְּנֶגֶב. הַזְרָעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ. הַלֶּחֶם יִלֶּךְ וּבִכְהָ נִשְׂא מִשֶּׁךְ הַזֶּרַע, בֹּא יְבֹא בְרִנָּה, נִשְׂא אֶלְמֹתָיו:

רבתי נברך

יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם:

ברשות מרן ורבתי נברך (בעשרה: א-להינו) שאכלנו משלו:

ברוך (בעשרה: א-להינו) שאכלנו משלו ובטובו היינו:

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם. הֵנּוּ אֶת הָעוֹלָם כָּלּוֹ, בְּטוֹבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. הוּא נוֹתֵן לָחֶם לְכֹל בְּשׂוֹר כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד. וּבְטוֹבוֹ הַגְּדוֹל תִּמְיֵד לֹא חֶסֶר לָנוּ, וְאֵל יִחְסֹר לָנוּ מִזֶּוֹן לְעוֹלָם וָעֶד. בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל. כִּי הוּא א-ל זֶן וּמִפְרִיָס לְכֹל וּמְטִיב לְכֹל וּמְכִיֵּן מִזֶּוֹן לְכֹל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא. (כְּאֲמֹר פּוֹתַח אֶת יָדָהּ וּמְשִׁבֵּעַ לְכֹל חַי רְצוֹן). בְּרוּךְ אַתָּה יי הֵנּוּ אֶת הַכֹּל:

נוֹדָה לָהּ יי א-להינו על שהנחלת לאבותינו, אֶרֶץ חֲמֹדָה טוֹבָה וּרְחֻבָה, וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יי א-להינו מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים, וְעַל בְּרִיתְךָ שְׁחַתְמָת בְּבִשְׂרֵנוּ, וְעַל תּוֹרַתְךָ שְׁלַמְדָתָנוּ, וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ, וְעַל חַיִּים חֵן וְחֶסֶד שְׁחֹנְנָתָנוּ, וְעַל אֲכִילַת מִזֶּוֹן שְׂאֵתָה זֶן וּמִפְרִיָס אוֹתָנוּ תִּמְיֵד, בְּכֹל יוֹם וּבְכֹל עֵת וּבְכֹל שְׁעָה:

ועל הכל יי א-להינו אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָהּ, וּמְבָרְכִים אוֹתָהּ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כֹל חַי תִּמְיֵד לְעוֹלָם וָעֶד. כְּפָתוּב, וְאֲכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ, וּבִרְכַתְּ אֶת יי א-להיך על הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי על הָאָרֶץ וְעַל הַמִּזֶּוֹן:

רחם נא יי א-להינו, על יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ, וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ, וְעַל מְלָכוֹת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, וְעַל הַבַּיִת הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמֶךָ עָלָיו. א-להינו, אֲבִינוּ, רַעֲנוּ, זִוְנֵנוּ, פְּרִיָסֵנוּ, וְכִלְכַּלְנוּ, וְהַרְוִיחֵנוּ, וְהַרְחוּךְ לָנוּ יי א-להינו מְהֵרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ. וְנֵא אֵל תַּצְרִיכֵנוּ יי א-להינו לֹא לִיָּדִי מִתַּנַּת בְּשׂוֹר וָדָם, וְלֹא לִיָּדִי הַלְוָאתָם, כִּי אִם לִיָּדֶךָ הַמְּלָאָה, הַפְּתוּחָה, הַגְּדוּשָׁה וְהַרְחֻבָה, שְׁלֹא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִפְלֵם לְעוֹלָם וָעֶד:

כשחל בשבת:

רצה והחליצנו יי א-להינו במצותיך ובמצות יום השביעי, השבת הגדול והקדוש הזה, כִּי יוֹם זֶה גְּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא לְפָנֶיךָ, לְשַׁבֵּת בּוֹ וּלְנַחַח בּוֹ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנְךָ, וּבְרִצוֹנְךָ הִנִּיחַ לָנוּ יי א-להינו, שְׁלֹא תֵהָא צָרָה וְיָגוֹן וְאֲנַחָה בְּיוֹם מְנוּחָתָנוּ, וְהִרְאֵנוּ יי א-להינו בְּנַחֲמַת צִיּוֹן עִירְךָ, וּבְבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדֻשָׁה, כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַיְשׁוּעוֹת וּבַעַל הַנְּחֻמוֹת:

א- להינו וא- להי אבותינו, יעלה ויבא ויגיע, ויראה וירצה וישמע, ויפקד ויזכר זכרוננו ופקדוננו, וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון ירושלים עיר קדשך, וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפליטה, לטובה, לחן ולחסד ולרחמים, לחיים (טובים) ולשלום, ביום חג המצות הזה: זכרנו יי א- להינו בו לטובה, ופקדנו בו לברכה, והושיענו בו לחיים (טובים). ובדבר ישועה ורחמים, חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו, כי אליך עינינו כי א- ל (מלך) חנון ורחום אתה:

**ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו.
ברוך אתה יי בונה ברחמי ירושלים, אמן:**

ברוך אתה יי א- להינו מלך העולם. הא- ל, אבינו, מלכנו, אדירנו, בוראנו, גואלנו, יוצרנו, קדושנו קדוש יעקב, רוענו רועה ישראל, המלך הטוב והמטיב לכל. שבכל יום ויום הוא המטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו הוא גומלנו הוא גמלנו לעד, לחן ולחסד ולרחמים ולרוח הצלה והצלחה, ברכה וישועה, נחמה, פריסה וכלכלה, ורחמים וחיים ושלום וכל טוב. ומכל טוב לעולם אל יחסרנו:

הרחמן הוא מלך עלינו לעולם ועד: הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח לדור דורים. ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים. ויתהדר בנו לעד ולעולמי עולמים: הרחמן הוא יפריסנו בכבוד: הרחמן הוא ישבר עלנו מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממיות לארצנו: הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרבה בבית הזה ועל שלחן זה שאכלנו עליו: הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב וישבר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות: הרחמן הוא יברך את (אבי מורי) בעל הבית הזה, ואת (אמי מורת) בעלת הבית הזה, (אותי ואת אשתי ואת זרעי) אותם ואת ביתם ואת זרעם ואת כל אשר להם. אותנו ואת כל אשר לנו. כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל בן יברך אותנו כלנו יחד בברכה שלמה. ונאמר אמן:

בפרום ילמדו עליהם ועלינו זכות שתהא למשמרת שלום. ונשא ברכה מאת יי וצדקה מא- להי ישענו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני א- להים ואדם:

לשבת: הרחמן הוא ינחילנו ליום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים:

הרחמן הוא ינחילנו (ל)יום שכלו טוב. (ליום שכלו ארוך, יום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה ויהי חלקנו עמהם):

הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא: מגדול ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם: עשה שלום בפרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

יִרְאוּ אֶת יְיָ קְדוֹשׁוֹ כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעְבוּ וְדוֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב:
הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ: פּוֹתַח אֶת יְדָהּ וּמְשַׁבֵּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן: בְּרוּךְ הַגֹּבֵר אֲשֶׁר
יִבְטַח בּוֹ-יְיָ וְהָיָה יְיָ מִבְּטָחוֹ: נַעַר הַיִּיְתִי גַם זָקְנָתִי וְלֹא רְאִיתִי צָדִיק נִעְזֵב וְזָרְעוֹ מִבְּקֶשׁ לֶחֶם:
יְיָ עֲזֵר לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

נוסח עדות המזרח:

לְמַנְצַח בְּנִגְיַת מְזֻמּוֹר שִׁיר: אֱ-לֹהִים יְחַנְּנוּ וּיְבָרְכֵנוּ. יְאֵר פְּנֵינוּ אֲתָנוּ סֵלָה: לְדַעַת בְּאַרְצֵךְ דְּרָפְךָ. בְּכָל גּוֹיִם
יִשׁוּעָתֶךָ: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱ-לֹהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: יִשְׁמְחוּ וּיְרַנְּנוּ לְאָמִים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל. וְלְאָמִים
בְּאַרְצֵךְ תִּנְחַם סֵלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱ-לֹהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: אֲרָץ נִתְּנָה יְבוּלָהּ. יְבָרְכֵנוּ אֱ-לֹהִים אֱ-לֹהֵינוּ:
יְבָרְכֵנוּ אֱ-לֹהִים. וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל אֲפִסֵּי אֲרָץ:

אֲבָרְכָה אֶת יְיָ בְּכָל-עַתָּה. תְּמִיד תִּהְלֶלְתוּ בְּפִי: סוּף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע. אֶת הָאֱ-לֹהִים יִרְא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר,
כִּי זֶה כָּל הָאָדָם: תִּהְלֶלְתָּ יְיָ יְדַבֵּר פִּי. וּיְבָרַךְ כָּל בֶּשָׂר שֶׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וְאַנְחֵנוּ נְבָרַךְ יְיָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם
הַלְלוּיָהּ: וּיְדַבֵּר אֵלַי, זֶה הַשְּׁלֶחֶן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ:

אם מְבָרְכִים בְּזִמּוֹן הַמְּבָרַךְ אוֹמֵר:

הַמְּבָרַךְ אוֹמֵר: הַב לָן וּנְבָרֶיךָ לְמַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא. הַמְּסַבִּים עוֹנִים: שְׁמַיִם.

הַמְּבָרַךְ אוֹמֵר: בְּרִשׁוֹת מַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא (בשבת: וּבְרִשׁוֹת שַׁבַּת מַלְכְּתָא)

וּבְרִשׁוֹת יוֹמָא טַבָּא קְדִישָׁא. וּבְרִשׁוֹת מוֹרֵי וְרִבּוּתֵי, נְבָרַךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֱ-לֹהֵינוּ) שְׁאַכְלָנוּ מִשְׁלוֹ:

הַמְּסַבִּים עוֹנִים: בְּרוּךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֱ-לֹהֵינוּ) שְׁאַכְלָנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטּוּבוֹ חַיִּינוּ:

הַמְּבָרַךְ חוּזֵר וְאוֹמֵר: בְּרוּךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֱ-לֹהֵינוּ) שְׁאַכְלָנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטּוּבוֹ חַיִּינוּ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱ-לֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, הָאֱ-לֹהֵינוּ אֲוֹתָנוּ וְאֶת הָעוֹלָם כְּלוּ בְּטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד
בְּרוּחַ וּבְרַחֲמִים רַבִּים. נִתֵּן לָחֶם לְכָל בֶּשָׂר. כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ: וּבִטּוּבוֹ הַגְּדוֹל תְּמִיד לֹא חָסַר
לָנוּ וְאֵל יַחְסֹר לָנוּ מְזוֹן תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הוּא אֱ-לֹהֵינוּ וּמְפָרְנֵנוּ לְכָל, וְשִׁלְחָנוּ עֲרוּךְ לְכָל,
וְהִתְקִין מַחֲיָה וּמְזוֹן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא, בְּרַחֲמָיו וּבְרוּב חֲסֵדָיו, כְּאָמֹר. פּוֹתַח אֶת יְדָהּ.
וּמְשַׁבֵּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הֵנּוּ אֶת הַכֹּל:

נּוֹדָה לָךְ יְיָ אֱ-לֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ אֲרָץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה בְּרִית וְתוֹרָה חַיִּים
וּמְזוֹן. עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֲרָץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים, וְעַל בְּרִיתֶךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּבִשְׂרָנוּ,
וְעַל תּוֹרָתֶךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ, וְעַל חֻקֵּי רִצּוֹנֶךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים וּמְזוֹן שֶׁאַתָּה זָן וּמְפָרְנֵנוּ אוֹתָנוּ:
וְעַל הַכֹּל יְיָ אֱ-לֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אֶת שְׁמֶךָ כְּאָמֹר וְאֲכִלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ. וּבְרַכְתָּ
אֶת יְיָ אֱ-לֹהֵיךָ עַל-הָאֲרָץ הַטוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, עַל הָאֲרָץ וְעַל הַמְּזוֹן:

רַחֵם יי א-להינו עלינו ועל ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל הר ציון משכן כבודך, ועל היכלך, ועל מעונך, ועל דבירך, ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו. אבינו, רענו, זוננו, פרנסנו, כלכלנו, הרויחנו, הרוח לנו מהרה מכל צרותינו, ונא אל תצריכנו יי א-להינו לידי מתנות בשׁוֹר ודם, ולא לידי הלואותם, אלא לידך המלאה והרחבה, העשירה והפתוחה. יהי רצון שלא נבזש בעולם הזה, ולא נפלים לעולם הבא, ומלכות בית דוד משיחך תחזירנה למקומה במהרה בימינו:

כשחל בשבת:

רצה והחליצנו יי א-להינו במצותיך ובמצות יום השביעי. השבת הגדול והקדוש הזה כי יום גדול וקדוש הוא מלפניך. נשבת בו וננוח בו ונתענג בו כמצות חקי רצונך. ואל תהי צרה ויגון ביום מנוחתנו. והראנו בנחמת ציון במהרה בימינו. כי אתה הוא בעל הנחמות והגם שאכלנו ושתינו חרבן ביתך הגדול והקדוש לא שכחנו. אל תשפחנו לגנח ואל תזנחנו לעד כי א-ל מלך גדול וקדוש אתה:

א-להינו וא-להי אבותינו יעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר ויזכרו וזכרון אבותינו. וזכרון ירושלים עירך. וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך לפלטה לטובה. לחן לחסד ולרחמים. לחיים טובים ולשלום. ביום חג המצות הזה, ביום טוב מקרא קדש הזה. לרחם בו עלינו ולהושיענו. זכרנו יי א-להינו בו לטובה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים טובים. בדבר ישועה ורחמים. חוס וחנו וחמול ורחם עלינו. והושיענו כי אליך עינינו. כי א-ל מלך חנון ורחום אתה:

ותבנה ירושלים עירך במהרה בימינו: ברוך אתה יי, בונה ירושלים.

(ואומר בלחש: אמן):

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם, לעד הא-ל אבינו מלפנו אדירנו. בוראנו. גואלנו. קדושנו. קדוש יעקב. רוענו רועה ישראל. המלך הטוב והמטיב לכל. שפכל יום ויום הוא הטיב לנו. הוא מטיב לנו. הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו. הוא גמלנו לעד חן וחסד ורחמים ורוח והצלה וכל טוב:

הרחמן הוא ישתבח על פסא כבודו: הרחמן הוא ישתבח בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח בנו לדור דורים: הרחמן הוא קרן לעמו ירים: הרחמן הוא יתפאר בנו לגנח נצחים: הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד ולא בבזוי בהתר ולא באסור בנחת ולא בצער: הרחמן הוא יתן שלום בינינו: הרחמן הוא ישלח ברכה רוחה והצלחה בכל מעשה ידינו: הרחמן הוא יצליח את דרכינו: הרחמן הוא ישפור עול גלות מהרה מעל צוארנו: הרחמן הוא יוליכנו מהרה קוממיות בארצנו: הרחמן הוא ירפאנו רפואה שלמה רפואת הנפש ורפואת הגוף: הרחמן הוא יפתח לנו את ידו הרחבה: הרחמן הוא יברך כל אחד ואחד ממנו בשמו הגדול כמו

שְׁנַת־בְּרָכּוֹ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּכָל מָכַל כָּל. כֵּן יִבְרַךְ אוֹתָנוּ יַחַד בְּרַכָּה שְׁלֵמָה. וְכֵן יְהִי רְצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן: הֶרְחַמֵּן הוּא יִפְרוֹשׁ עָלֵינוּ סֶפֶת שְׁלוֹמוֹ:

בְּשֶׁבֶת: הֶרְחַמֵּן הוּא יִנְחִילֵנוּ עוֹלָם שְׂכָלוֹ שֶׁבֶת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

הֶרְחַמֵּן הוּא יִנְחִילֵנוּ יוֹם שְׂכָלוֹ טוֹב: הֶרְחַמֵּן הוּא יִשַׁע תּוֹרָתוֹ וְאֶהְבְּתוּ בְּלִבְנוֹ וְתִהְיֶה יְרֵאתוֹ עַל פְּנֵינוּ לְבַלְתִּי נַחֲטָא. וְיִהְיֶה כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

בְּרַכַּת הָאוֹרָח:

הֶרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ אֶת הַשְּׂלֵחָן הַזֶּה שְׂאֲכַלְנוּ עָלָיו וַיִּסְדֵּר בּוֹ כָּל מַעֲדָנָי עוֹלָם וְיִהְיֶה כְּשִׁלְחָנוּ שֶׁל אֲבָרְהָם אָבִינוּ, כָּל רֵעֵב מִמָּנוּ יֹאכַל, וְכָל צָמָא מִמָּנוּ יִשְׁתֶּה. וְאֵל יַחֲסֹר מִמָּנוּ כָּל טוֹב לְעַד וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: הֶרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וּבַעַל הַסַּעֲדָה הַזֹּאת. הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בְּבָנִים שִׂיחָיו. וּבְנַכְסִים שִׁירְבוּ. בְּרַךְ יִי חִילוֹ וּפְעַל יָדָיו תִּרְצֶה. וְיִהְיֶה נְכֹסֵיוּ וְנַכְסֵינוּ מְצֻלְחִים וְקָרוֹבִים לְעִיר. וְאֵל יִזְדַּקֵּק לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵינוּ שׁוֹם דְּבַר חֲטָא וְהִרְהוּר עוֹן. שֵׁשׁ וְשִׁמְחַת כָּל הַיָּמִים בְּעֶשֶׂר וּכְבוֹד מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם. לֹא יְבוֹשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִפְלֹם לְעוֹלָם הַבָּא. אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן:

הֶרְחַמֵּן הוּא יַחֲיֵנוּ וַיַּצִּילֵנוּ וְיִקְרַבְנוּ לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וּלְבִנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. מְגִדוֹל יְשׁוּעוֹת מִלְכּוֹ. וְעֲשֵׂה חֲסֵד לְמִשְׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד-עוֹלָם: כְּפִירִים רְשׁוֹ וְרַעְבוֹ. וְדֹרְשֵׁי יִי לֹא יַחֲסְרוּ כָּל טוֹב: נַעַר הָיִיתִי גַם זִקְנָתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נֶעְזֵב. וְזֶרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לְחֵם: כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמְלוֹה. וְזֶרְעוֹ לְבָרְכָה: מַה שְׂאֲכַלְנוּ יִהְיֶה לְשִׁבְעָה. וּמַה שִׁשְׁתִּינוּ יִהְיֶה לְרַפּוּאָה. וּמַה שֶׁהוֹתַרְנוּ יִהְיֶה לְבָרְכָה כְּדַכְתִּיב וַיִּתֵּן לְפָנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתִירוּ כְּדָבָר יִי: בְּרוּכִים אַתֶּם לִי. עוֹשֵׂה שְׁמַיִם וְאָרֶץ: בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בֵּי. וְהָיָה יִי מְבֹטָחוֹ: יִי עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יִי בְּרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם: עוֹשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרוּ אָמֵן:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלְּךָ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

ושותים בהסיבה.

מוזגים את כוסו של אליהו, פותחים את הדלת ואומרים:

שְׁפוּךְ חֶמְתְּךָ אֶל הַגּוֹיִם

אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּהָ וְעַל מַמְלְכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ:

כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נוֹהוּ הַשָּׁמוּ:

שָׁפַךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמָה וַחֲרוֹן אַפָּךָ יִשְׁיִגֵם:

תִּרְדּוּף בְּאֶף וְתִשְׁמִידִם מִתַּחַת שָׁמַיִ יִי:

מוזגים כוס רביעית.

זה לא אני, זה אתה

חיים ברנסון

מה בין הלל להודאה? הבדל עדין ועמוק. נניח שא-לוהים נגלה ממעון קדשו, הופיע והושיע עם של עבדים שגלו מבית חייהם לארץ עבדותם. ליבם נמלא על גדותיו זרמים חמים של רגשות עזים כלפיו. וכאן יכולים רגשות אלו להתפצל לשני אפיקים: אפיק ההודיה ואפיק ההילול. בראשון, יודו לו מעומק לב על כל הטובה שגמל עמם, ובשני יהללו את טובו וחסדו שהתגלו בעת שהושיעם. ההודאה מתייחסת אלינו, מקבלי הטובה. אנו מודים בכך שנצרכנו לחסד ומודים על כך שקיבלנו אותו. בהלל יש דרגה מופלאה יותר: אנחנו בכלל לא צד בסיפור. אנו עומדים מן הצד ונפעמים מגודל הטוב והחסד של נותן הטובה, שנמצאים בו בלי קשר אלינו, וכעת זכינו לפגוש בהם.

גם במערכות יחסים בינינו אפשר לתת ביטוי להבדל עדין זה. כשזולתנו משקיע ומעניק

לנו דבר מה, אנו יכולים להגיב על כך בהבעת תודה על מילוי הצורך שלנו שעשה עימנו הזולת במעשיו, ואנו יכולים להעמיק ולהתבונן בתכונותיו הטובות שהתבטאו במעשיו, ואותן לציין בפניו: "התרשמתי מאוד מהרגישות שלך היום כלפיי וכלפי הילדים", "נגעה לליבי המילה הטובה שאמרת היום. יש לך יכולת ניסוח קולעת המדהימה ביותר שפגשתי", וכן הלאה. וזה נוגע הרבה יותר עמוק. וכמובן, אפשר להתקדם בו-זמנית בשני האפיקים. בחיזוק הקשר אין "יותר מדי".

ממשיכים את פרקי ההלל שהתחלנו בסימן מגיד:

לֹא לָנוּ יי לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך: למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם: וא-להינו בשמים כל אשר חפץ עשה: עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם: פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: אזנים להם ולא ישמעו אף להם ולא יריחון: ידיהם ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו לא יהגו בגרונם: כמוהם יהיו עשייהם כל אשר בטח בהם: ישראל בטח ב- יי עזרם ומגנם הוא: בית אהרן בטחו ב- יי עזרם ומגנם הוא: הוא: יראי יי בטחו ב- יי עזרם ומגנם הוא:

י זכרנו יברך יברך את בית ישראל יברך את בית אהרן: יברך יראי יי הקטנים עם הגדלים: יסף יי עליכם עליכם ועל בניכם: ברוכים אתם ל- יי עשה שמים וארץ: השמים שמים ל- יי והארץ נתן לבני אדם: לא המתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה: ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:

אהבתי כי ישמע יי את קולי תחנוני: כי הטא אזנו לי ובמי אקרא: אפפוני חבלי מות ומצרי שאל מצאוני צרה ויגון אמצא: ובשם יי אקרא אנה יי מלטה נפשי: חנון יי וצדיק וא-להינו מרחם: שמר פתאים יי דלותי ולי יהושיע: שובי נפשי למנוחכי כי יי גמל עליכי: כי חלצת נפשי ממות את עיני מן דמעה את רגלי מדחי: אתה הלך לפני יי בארצות החיים: האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד: אני אמרתי בחפזי כל האדם כזב:

מה אשיב ל- יי כל תגמולוהי עלי: כוס ישועות אשא ובשם יי אקרא: נדרי ל- יי אשלים נגדה נא לכל עמו: יקר בעיני יי המותה לחסידיו: אנה יי כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי: לה אציב וזבח תודה ובשם יי אקרא: נדרי ל- יי אשלים נגדה נא לכל עמו: בחצרות בית יי בתוככי ירושלים הללויה:

הללו את יי כל גוים שבחוהו כל האמים:
כי גבר עלינו חסדו ואמת יי לעולם הללויה:

יְהִלְלוּךָ יי אֱ-לֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיךָ, וַחֲסִידֶיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ, וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּרַנָּה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׂבְּחוּ וַיִּפְאָרוּ וַיְרֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדְּשׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת שְׁמֶךָ מִלְּכָנוּ.

כִּי לָךְ טוֹב הַהוֹדוֹת וְלִשְׁמֶךָ נֶאֱדָר לְזַמֵּר, כִּי מַעֲוָלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה א-ל:

הוֹדוּ ל-י יי כִּי טוֹב	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
הוֹדוּ לְא-לֵהי הָאֱ-לֹהִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
הוֹדוּ לְאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְעֵשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוּ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְעֵשֶׂה הַשָּׁמַיִם בְּתַבְנוּנָה	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְרַקַּע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְעֵשֶׂה אוֹרִים גְּדֹלִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
אֶת הַשָּׁמֶשׁ לְמַמְשָׁלֶת בַּיּוֹם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכְבֵּים לְמַמְשָׁלוֹת בַּלַּיְלָה	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְמַכּוּהַ מְצָרִים בְּבִכּוֹרֵיהֶם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעוֹ נְטוּיָה	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְגַזֵּר יָם סוּף לְגִזְרִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַנַּעַר פְּרַעֲזָה וַחִילוֹ בַּיָּם סוּף	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְמוֹלִיךְ עָמוֹ בַּמִּדְבָּר	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְמַכּוּהַ מְלָכִים גְּדֹלִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַיַּהַרְגַם מְלָכִים אֲדִירִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַלְעוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַנִּתֵּן אֲרָצָם לְנַחֲלָה	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:
כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:
כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:
כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:

שְׁבִשְׁפִלְנוּ זָכַר לָנוּ
וַיִּפְרָקֵנוּ מִצָּרֵינוּ
נִתַּן לָחֶם לְכָל בָּשָׂר
הוֹדוּ לֵא-ל הַשָּׁמַיִם

נִשְׁמַת כָּל חַי תִּבְרַךְ אֶת שְׁמֶךָ יי א-לֵהֵינוּ.

ורוח כל בָּשָׂר תִּפָּאֵר וּתְרוֹמֵם זְכוּרָה מִלְכְּנוּ תָמִיד. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה א-ל. וּמְבַלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ פּוֹדֶה וּמַצִּיל וּמַפְרִינֵם (וְעוֹנֶה) וּמְרַחֵם בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה אֵין לָנוּ מֶלֶךְ (עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ) אֲלֵא אַתָּה. א-לֵהֵי הָרְאוּשִׁימִים וְהָאֲחֵרוּנִים. א-לֵהֵי כָּל בְּרִיּוֹת אֲדוֹן כָּל תּוֹלְדוֹת הַמְּהַלְלֵי בְּרוּב הַתְּשַׁבְּחוֹת הַמְּנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים. ו-י (עַר הַנֶּה) לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְּעוֹרֵר יְשִׁנִּים וְהַמְּקִיץ נִרְדָּמִים. וְהַמְּשִׁיחַ אֱלֹהִים וְהַמְּתִיר אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים, (וְהַמְּפַעֵנֵחַ נַעֲלָמִים). לָךְ לְבַדְךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים. אֵלֹהֵינוּ מְלֵא שִׁירָה כִּיִּם וְלִשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כְּהַמּוֹן גְּלוֹי וְשׁוֹפְתוֹתֵינוּ שׁוֹבַח כְּמִרְחַבֵי רִקִיעַ וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וְכִיֶּרֶחַ וְיָדֵינוּ פְּרוּשׁוֹת כְּנִשְׂרֵי שָׁמַיִם וְרַגְלֵינוּ קְלוֹת כְּאֵילוֹת. אֵין אֲנַחְנוּ מְסַפִּיקִים לְהוֹדוֹת לָךְ יי א-לֵהֵינוּ וְא-לֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ וְלִבְרַךְ אֶת שְׁמֶךָ מִלְכְּנוּ עַל אַחַת מֵאֵלֶּךָ אֶלְפֵי אֶלְפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת (נְסִים וְנִפְלְאוֹת) שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ. (מִלְפָּנֶיךָ) מִמְּצָרִים גְּאֻלְתָּנוּ יי א-לֵהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. בָּרַעַב וְנִתְּנוּ. וּבְשִׁבְעַת כָּל־כִּלְתָּנוּ. מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ. וּמִדְּבַר מְלִטְתָּנוּ. וּמִחֲלָיִים רָעִים (וְרַבִּים) וּנְאֻמָּנִים דִּלִּיתָנוּ. עַד הִנֵּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֶסֶדֶיךָ יי א-לֵהֵינוּ וְאֵל תִּשְׁשֵׁנוּ יי א-לֵהֵינוּ לְנִצְחָה:

עַל פֶּן אֲבָרִים שֶׁפִּלְגַת בָּנוּ וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנִּפְחַתָּ בְּאַפְנוּ וְלִשׁוֹן אֲשֶׁר שְׁמַת בְּפִינוּ. הֵן הֵם יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפְאָרוּ (וַיִּשְׁוֹרוּ) וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדְּשׁוּ וַיְמַלִּיכוּ אֶת שְׁמֶךָ מִלְכְּנוּ (תָּמִיד). כִּי כָּל פֶּה לָךְ יוֹדֶה. וְכָל לִשׁוֹן לָךְ תִּשְׁבַּע. (וְכָל עֵין לָךְ תִּצְפֶּה). וְכָל בֶּרֶךְ לָךְ

תכרע. וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיהָ תִּשְׁתַּחֲוֶה. וְכָל (ה)לְבָבוֹת יִירָאוּהָ. וְכָל קָרֵב וּכְלִיּוֹת יִזְמְרוּ
לְשִׁמְךָ. כַּדְּבַר שִׁפְתוֹב כָּל עֲצַמְתֵי תֵאמְרָנָה. יי מי כְּמוֹךָ מִצִּיל עֲנִי מִחֶזֶק מִמָּנוּ וְעֲנִי
וְאֲבִיוֹן מִגִּזְלוֹ. (שְׁוֹעֵת עֲנִיִּים אֲתָה תִשְׁמַע צַעֲקַת הַדָּל תִּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ): מִי יִדְמָה לָךְ
וּמִי יִשְׁוֶה לָךְ וּמִי יַעֲרֶךְ לָךְ. הָא-ל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא. א-ל עֲלִיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ.
נְהַלְלֶךָ וְנִשְׁבַּחֶךָ וְנִפְאָרֶךָ וְנִבְרַךְ אֶת שֵׁם קְדוֹשְׁךָ כְּאִמּוֹר לְדוֹד בְּרַכִּי נִפְשִׁי אֶת יי וְכָל קָרְבֵי
אֶת שֵׁם קְדוֹשׁוֹ:

הָא-ל בְּתַעֲצוּמוֹת עֲזֶךָ. הַגָּדוֹל בְּכַבוֹד שְׁמֶךָ. הַגְּבוּר לְנִצְחָ וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוֹתֶיךָ: הַמְּלֶךְ
הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשְׂאָ:

שׁוֹכֵן עַד. מְרוֹם וְקְדוֹשׁ שְׁמוֹ. וְכַתוּב רַנְּנוּ צְדִיקִים ב-יי לְיִשְׂרָאֵל נְאוּהָ תְהִלָּה:

בְּפִי יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל:

וּבְדַבְרֵי צְדִיקִים תִּתְבָּרַךְ:

וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמָם:

וּבִקְרֵב קְדוֹשִׁים תִּתְקַדֵּשׁ:

וּבְמִקְהֵלוֹת רַבּוֹת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַנָּה יִתְפָּאֵר שְׁמֶךָ מְלַכְנוּ בְּכָל יוֹר וְדוֹר, שְׁפָן
חֹבֵת כָּל הַיְצוּרִים. לְפָנֶיךָ יי א-לֵהֵינוּ וְא-לֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהִלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר
לְרוֹמֵם לְהַדִּיר (וּלְנִצְחָ) לְבָרַךְ לְעֵלָה וּלְקַלֵּם עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשִׁי
עֲבָדֶךָ מְשִׁיחֶךָ:

יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מְלַכְנוּ הָא-ל הַמְּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כִּי לָךְ נְאוּהָ
יי א-לֵהֵינוּ וְא-לֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ. שִׁיר וְשִׁבְחָה הֵלֵל וְזִמְרָה עֵז וּמְשִׁלָּה נִצְחָ גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה
תְהִלָּה וְתִפְאָרֶת קְדוֹשָׁה וּמְלָכוּת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת (לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ, ו)מֵעוֹלָם
וְעַד עוֹלָם (אֲתָה א-ל):

יש נוהגים לחתום:

בְּרוּךְ אַתָּה יי. א-ל מְלֶךְ גָּדוֹל (וּמְהֻלָּל) בְּתִשְׁבַּחוֹת. א-ל הַהוֹדָאוֹת. אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת.
הַבוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה. מְלֶךְ א-ל חַי הַעוֹלָמִים:

ויש (אלה שלא אמרו "יהללוך" לעיל) נוהגים לחתום:

יְהַלְלוּךָ יי א-להינו (על) כָּל מַעֲשֵׂיךָ, וַחֲסִידֶיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ, וְכָל עַמּוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּרִנָּה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׂבְּחוּ וַיִּפְאָרוּ (וישׁוֹרְרוּ) וַיְרַמְּמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדְּשׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת שְׁמֶךָ מִלְּפָנָיו (תַּמִּיד). כִּי לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמֵּךְ נֶאֱדָר לְזַמֵּר, כִּי מַעֲוָלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה א-ל: בְּרוּךְ אַתָּה יי מֶלֶךְ מְהֻלָּל בְּתַשְׁבְּחוֹת:

האשכנזים מברכים כאן, והספרדים לא מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

ושותים בהסיבה ואח"כ מברכים ברכה אחרונה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהַנְּחֻלָּת לְאֲבוֹתֵינוּ לְאֹכֹל מִפְּרֵיהָ וּלְשִׁבּוֹעַ מִטוֹבָה. רַחֵם נָא יי א-להינו עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְעַל צִיּוֹן מְשֻׁכָּן כְּבוֹדְךָ וְעַל מְזֻבְחֶךָ וְעַל הַיְכָלְךָ. וּבִגְוִיָּה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׁמְחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפְּרֵיהָ וְנִשְׂבַּע מִטוֹבָהּ וְנִבְרַכְךָ עָלֶיךָ בְּקִדְשָׁהּ וּבְטַהֲרָה. (בשבת: וְרַצָּה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה) וְשִׁמְחֵנוּ בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה. כִּי אַתָּה יי טוֹב וּמְטִיב לְכָל וְנוֹדָה לָךְ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָה: בְּרוּךְ אַתָּה יי עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָה:

אקורד הסיום

הרב ליאור לביא

בשונה מהסימנים הפותחים את ליל הסדר - "קדש", "ורחץ" - המנוסחים בלשון ציווי, הסימן החותם את הסדר לא מנוסח "נרצה" ואפילו לא "רוצה". ניסוחו הוא בלשון סביל - "נרצה", נגרם לו שירצה. מה פשר השינוי הזה ומה הוא יכול ללמד אותנו על התהליך הייחודי שעובר עלינו בליל הסדר?

הרב קוק (עולת ראייה, סימני הסדר, "נרצה") עמד על הבדל זה וביאר את הדברים כך: התהליך אותו עברנו בליל הסדר מכשיר אותנו למדרגה שבה איננו רק פועלים על פי ציווי, מציינים וממלאים הוראות, אלא נפעלים - זורמים בשמחה ובטבעיות, ומבטאים את החוויה העמוקה והמענגת הזאת בשיר וזמר.

גם ביחס לכל הסובבים אותנו - עצם ההתכנסות המשפחתית היא עובדה שאינה תמיד קלה לנו; אנחנו פועלים מתוך חובה ומשתדלים למלא אותה בשמחה ככל האפשר. גם לאחר מכן, מוכתבות לנו הוראות מדויקות של אכילה, שתייה וכד'. ובמילה אחת - סדר.

שלב ה"נרצה", הרווי בשירים ופיוטים אותם שרים כולנו יחד, מבקש לקחת אותנו לעומק נוסף בחיבור למשפחה ולסדר אותו עברנו הלילה. כבר אין פה רק דרישה לחוק וסדר חיצוניים שנכפים עלינו, אלא יש פה בקשה להתרצות זה לזה ולרצות את מה שמבוקש מאיתנו, מכל הלב.

הוראות הנגינה המדויקות שקיבלנו בכל הלילה מתפרצות מתוכנו כסימפוניה נפלאה, עשירה ורב-גונית, בה כל אחד במשפחה מקבל את מקומו ומבטא את קולו הייחודי בהתאמה ובהשלמה לכל יתר הקולות.

"ונאמר כולנו שירה חדשה הללויה!"

חֲסֵל סִדּוּר פֶּסַח כִּהְלַכְתּוּ.
כָּכֹל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקְתּוֹ.
כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתוֹ.
כֵּן נִזְכָּה לַעֲשׂוֹתוֹ.
זֶה שׁוֹכֵן מְעוֹנָה.
קוֹמֵם קֹהֵל עֵדֶת מִי מָנָה.
בְּקָרוֹב נִהְלֵל נְטֵעֵי כִנֶּה.
פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרִנָּה:

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם:

וּבְכֵן וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

אָז רוֹב נְסִים הִפְלִאתָ בַלַּיְלָה.
בְּרֹאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת זֶה הַלַּיְלָה.
גַּר צָדֵק נִצְחָתוֹ כְּנַחֲלֵק לוֹ לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
הִנֵּת מֶלֶךְ גָּרַר בַּחֲלוּם הַלַּיְלָה.
הַפְּחֹדֶת אַרְמֵי בְּאֵמֶשׁ לַיְלָה.
וַיִּשְׁרָאֵל יִשְׂרָאֵל לְמַלְאָךְ וַיֻּכַּל לוֹ לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
זָרַע בְּכוֹרֵי פִתְרוֹס מִחֲצֵת בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה.
חֵילָם לֹא מִצְאוּ בְּקוֹמָם בַּלַּיְלָה.
טֶסֶת נְגִיד חֲרָשֶׁת סְלִית בְּכוֹכְבֵי לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
יַעֲזֵ מִחֲרָף לְנוֹפֵף אוֹוֵי הוֹבִשְׁתָּ פִגְרֵי בַלַּיְלָה.
כָּרַע בַּל וּמְצִיבוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה.
לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רֵז חֲזוֹת לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
מִשְׁתַּפֵּר בְּכָלִי קֹדֶשׁ נִהְרַג בּוֹ בַלַּיְלָה.
נוֹשַׁע מְבוֹר אַרְיֹת פּוֹתֵר בְּעֵתוֹתֵי לַיְלָה.
שִׁנְאָה נָטַר אֲגָגִי וְכֹתֵב סְפָרִים בַּלַּיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
עוֹרֶרֶת נִצְחָה עָלָיו בְּנִדָּד שְׁנֵת לַיְלָה.
פּוֹרָה תִּדְרוֹף לְשׁוֹמֵר מָה מְלִיָּה.
צָרַח פְּשׁוֹמֵר וְשָׁח אֶתָּא בְּקֶר וְגַם לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה.
רָם הוֹדַע כִּי לֶךְ הַיּוֹם אֵף לֶךְ הַלַּיְלָה.
שׁוֹמְרִים הִפְקִד לְעֵירָה פֶּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה.
תְּאִיר כְּאוֹר יוֹם חֲשֻׁכֵת לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

כי לו נאָה. כי לו יאָה:

אדיר במלוכה. בחור פהלכה. גדודיו יאמרו לו:
לה ולה. לה פי לה. לה אף לה. לה יי הממלכה. כי לו נאָה. כי לו יאָה:
הגול במלוכה. הדור פהלכה. ותיקיו יאמרו לו:
לה ולה. לה פי לה. לה אף לה. לה יי הממלכה. כי לו נאָה. כי לו יאָה:
זכאי במלוכה. חסין פהלכה. טפסריו יאמרו לו:
לה ולה. לה פי לה. לה אף לה. לה יי הממלכה. כי לו נאָה. כי לו יאָה:
יחיד במלוכה. כביר פהלכה. למודיו יאמרו לו:
לה ולה. לה פי לה. לה אף לה. לה יי הממלכה. כי לו נאָה. כי לו יאָה:
מלך במלוכה. נזרא פהלכה. סביביו יאמרו לו:
לה ולה. לה פי לה. לה אף לה. לה יי הממלכה. כי לו נאָה. כי לו יאָה:
עניו במלוכה. פודה פהלכה. צדיקיו יאמרו לו:
לה ולה. לה פי לה. לה אף לה. לה יי הממלכה. כי לו נאָה. כי לו יאָה:
קדוש במלוכה. רחום פהלכה. שנאניו יאמרו לו:
לה ולה. לה פי לה. לה אף לה. לה יי הממלכה. כי לו נאָה. כי לו יאָה:
תקיף במלוכה. תומך פהלכה. תמימיו יאמרו לו:
לה ולה. לה פי לה. לה אף לה. לה יי הממלכה. כי לו נאָה. כי לו יאָה:

אָדיר הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:
בְּחֹזֶר הוּא. גְּדוֹל הוּא. דָּגוּל הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:
הַדוּר הוּא. וְתֵיִק הוּא. זָפְאֵי הוּא. חָסִיד הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:
טְהוֹר הוּא. יְחִיד הוּא. כְּבִיר הוּא. לְמוֹד הוּא. מְלָךְ הוּא. נוֹרָא הוּא. סָגִיב הוּא. עֲזוּז הוּא. פּוֹדֵה הוּא.

צְדִיק הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה

בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:

קְדוֹשׁ הוּא. רְחוּם הוּא. שְׂדֵי הוּא. תְּקִיף הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:

אב ללא בית

חיים ברנסון

פיוט זה כולו בקשה אחת: שישבו ויבנה בית המקדש. ובמהרה בימינו. בקרוב. אז גם בקשה שלו וגם בקשה שלנו.

אבל מהו בכלל בית? מה מיוחד בו? מהי מטרתו? מדוע הוא צריך בית? ובכלל, מדוע אנחנו צריכים בית? בית הוא מקום. מקום שבו מתקיימים חיים. בו האדם מופיע כפי שהוא, או לפחות הכי קרוב לכך. מקום, גם פיזי כמובן, אבל אפילו הרבה יותר מכך, מקום במובן של שייכות. משפחה. בתורה, "בית" הוא אדם ובניו ובניו בניו עד עולם. כל אדם הוא חלק מבית. א-לוהים אינו מוגבל במקום, הוא מקומו של עולם. העולם שייך לו, ובמרחב הא-לוהי הזה מתחוללים ומתקיימים החיים.

ובתוך העולם יש מקום שבו א-לוהים מופיע ומתגלה. כמה שרק אפשר לחשוף. לחבר. לרומם. לשייך. והמקום הזה הוא גם מקום פיזי. שם נפגשים ברמה הגבוהה והקרובה ביותר הדוד והרעיה, אבינו מלכנו ואנו - בניו ובנותיו. שם מופיעה האהבה המענגת, הצדק העמוק, הטוב הבלתי מוגבל, החסד המלא רחמים.

שם אנחנו פוגשים אותו, שם אנחנו פוגשים את עצמנו. שייבנה.

נקודה למחשבה: האם היינו רוצים שבית המקדש ייבנה מחר בבוקר? למה?

אָחַד מִי יוֹדֵעַ.

1 אָחַד אֲנִי יוֹדֵעַ. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

2 שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

3 שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

4 אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

5 חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

6 שֵׁשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שֵׁשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

7 שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁבִיטָה. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

8 שְׁמוֹנֶה מִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנֶה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִיִּלָּה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁבִיטָה. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

9 תְּשַׁעָה מִי יוֹדֵעַ. תְּשַׁעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. תְּשַׁעָה יְרַחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִיִּלָּה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁבִיטָה. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

10 עֶשְׂרֵה מִי יוֹדֵעַ. עֶשְׂרֵה אֲנִי יוֹדֵעַ. עֶשְׂרֵה דְבָרִיאַ. תְּשַׁעָה יְרַחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִיִּלָּה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁבִיטָה. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

11 אֶחָד עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ. אֶחָד עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵיאַ. עֶשְׂרֵה דְבָרִיאַ. תְּשַׁעָה יְרַחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִיִּלָּה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁבִיטָה. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אָחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבֻטֵי־אֵל. אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵי־אֵל. עֲשֶׂה דְבָרֵי־אֵל.
תִּשְׁעָה יְרַחֵם לִידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִילָה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁבֻטֵי־אֵל. שִׁשָּׁה סְדְרֵי מִשְׁנֵה. חֲמִשָּׁה חוֹמְשֵׁי תוֹרָה.
אַרְבַּע אֲמָהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנַיִם לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶל־לִהְיוּ שְׁבֻשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ:

שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר מְדָא. שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבֻטֵי־אֵל. אֶחָד עֶשֶׂר
כוֹכְבֵי־אֵל. עֲשֶׂה דְבָרֵי־אֵל. תִּשְׁעָה יְרַחֵם לִידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִילָה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁבֻטֵי־אֵל. שִׁשָּׁה סְדְרֵי מִשְׁנֵה.
חֲמִשָּׁה חוֹמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אֲמָהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנַיִם לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶל־לִהְיוּ שְׁבֻשָׁמַיִם
וּבְאָרֶץ:

מספרים מספרים

הרב איתי אליצור

את ההגדה אנו מסיימים בחידה מספרית לילדים. ואולם, המתבונן יראה שאין זו סתם חידה מספרית. הלא אילו רצינו לשאול חידה מספרית - יכולנו למצוא עוד הרבה עניינים לכל מספר. יכולנו לדבר על ארבעת וחמשת המלכים, על ארבעה אבות נזיקין ועוד ועוד.

לא זוהי מגמתו של הפיוט הזה. הוא מונה דברים שעוסקים במהותו של עם ישראל.

מהותו של עם ישראל כעם מתחילה מאחד א-לוהינו. אחד א-לוהינו שנתן לנו תורה אחת - המתומצתת בשני לוחות הברית ובעשרת דיברותיהם, ומתפרטת בחמישה חומשי תורה ושישה סדרי משנה.

מהותו של עם ישראל היא התורה והשבת המאחדות ומאגדות את בניו.

ומהותו של עם ישראל היא שכולנו בנים לאותם שלושה אבות וארבע אימהות, ולאותם שנים עשר שבטים ואחד עשר כוכבים.

זהו עם ישראל. כולנו משפחה אחת. כולנו בני אותם אבות, וכולנו קיבלנו מאת ה' את אותה תורה.

ואת התורה הזאת אנו מעבירים לבנינו. אנו נבדלים מהגויים לא רק באבותינו, אלא גם בבנינו. אנו חלק משרשרת דורות ארוכה ונצחית.

חלק מהיותנו יהודים הם תשעת ירחי הלידה ושמונת ימי המילה. אנו עם אחד ומשפחה אחת, הממשיכה את המסורת לדורות הבאים.

חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא

דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא שׁוֹנְנָרָא, וְאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא כְּלָבָא, וְנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְנָרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא חוּטְרָא, וְהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְנָרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

גְּדִיָּא:

וְאַתָּא נֹרָא, וְשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְנָרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי.

חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא מִיָּא, וְכִבְה לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְנָרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא

בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא תוֹרָא, וְשִׁתְּה לְמִיָּא, דְּכִבְה לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְנָרָא, דְּאַכְלָה

לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא הַשׁוּחַט, וְשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשִׁתְּה לְמִיָּא, דְּכִבְה לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה

לְשׁוֹנְנָרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא מְלֵאף הַמּוֹת, וְשַׁחַט לְשׁוּחַט, דְּשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשִׁתְּה לְמִיָּא, דְּכִבְה לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא,

דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְנָרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְשַׁחַט לְמְלֵאף הַמּוֹת, דְּשַׁחַט לְשׁוּחַט, דְּשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשִׁתְּה לְמִיָּא, דְּכִבְה

לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפָּה לְשׁוֹנְנָרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד

גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

עד הסוף הטוב

חיים ברנסון

בוקר נהדר. אבא קנה גדי במחיר לא יקר, לקח אותו הביתה. קול הפעמון מתנגן לאיטו לקצב הפסיעות. תמים משהו.

ואז, לא ברור היכן האבא בסיפור, החלו העניינים להתגלגל בקצב מסחרר - מחתול וכלב ועד מלאך המוות. אף אחד לא שורד בשרשרת המזון. כל חזק מקודמו "זוכה" בגורם חזק ממנו והופך גם הוא לפיסת היסטוריה.

מציאותי עד כאב. כפי שפתחנו את ההגדה, העולם מתקדם ומשתנה כל הזמן בקצב מהיר יותר ויותר. בפרט בעולם המשפחה. התמימות הטבעית היקרה נמחקת בכוח הזרוע; המובן מאליו בצהריים כבר זקוק להגנה בערב. בשום שלב לא ברור מה תהיה התחנה הבאה, להיכן נגיע בסוף. דבר אחד ברור: בעל הבית אינו עוצר את הרכבת.

וגם רכבת "חד גדיא" ממשיכה ממלאך המוות ומגיעה לתחנה הסופית: החזק מכול, שורש הכול והטוב לכול. שם מתברר שמאחורי הסוף ניצב האינסוף. המסך נגלל ואור חדש נשפך ושוטף גם את החושך. כי אם הטוב גלגל הכול, אזי לא הכול היה טוב, אבל הכול היה לטובה; אפילו אם לא ממש ברור איך. הכול יושב איפשהו על הגלגל הענק של החיים, בו יורדים כדי לעלות.

יוסף מורד מצרימה כדי להחיות עם רב. מצרים משעבדים את ישראל כדי שייצאו משם אחר כך ברכוש גדול. משה נקרע מהוריו כדי שיגדל בבית מלוכה. העם נתקע מול הים כדי שמצרים יאבדו לעד.

כל שלבי הביניים - גם המורכבים והכאובים - מובילים לסוף הטוב. משבר הוא תמיד המקום לחבלי לידה.

עכשיו אפשר לסיים. לילה נהדר.

נקודה למחשבה: האם יש לנו דוגמאות מהחיים לדברים שהיו נראים לא טובים ולבסוף התבררו כמביאים לטובה?

הסוף שאחרי הסוף

הרב עזריאל אריאל

יש נוהגים לחתום את ליל הסדר - ליל גילוי האהבה הגדולה - בקריאת מגילת "שיר השירים". המגילה מתארת מערכת יחסים מורכבת מאוד, רצופה מעלות ומורדות, פגישות מלאות אהבה ופרידות רצופות געגוע. בסופה של המגילה, מצפים אנו לסוג של "happy end", המספר כי בני הזוג "חיו בעושר ובאושר עד סוף ימיהם". אולם מה הוא הפסוק האחרון?

"בָּרַח דְּוָדִי וְדַמָּה לָךְ לְצַבִּי אוּ לְעֶפְרַיִם הָאֵלִים עַל הָרֵי בְשָׁמַיִם" (ח, יד).

הדוד רץ אל הרים נעלמים. האם ישוב אי פעם? - זה לא כתוב. רק הדימוי לחיות המחמד - הצבי והעופר - מורה כי לא סר חנו בעיניה של רעייתו.

לאורכה של המגילה, הדוד והרעיה נוגעים ולא נוגעים, מתקרבים ומתרחקים שוב ושוב. מה שמאפיין את הקשר ביניהם הוא דינמיות, תנודות קיצוניות. ועם זאת - ואולי דווקא משום כך - תמיד שוררת ביניהם אהבה.

בקשר זוגי בריא, גם הפגיעות והכעסים הם מתוך אהבה. אני כועס רק על מי שאני אוהב. אני מסוגל לאהוב באמת רק את מי שאני מסוגל לכעוס עליו. הדוד והרעיה אינם חיים בנפרד, זה לצד זה. הזוגיות שלהם אינטנסיבית מאוד, רצופה קשיים והשלמות לסירוגין.

איך יתממש הקשר ברגע כזה או אחר? זה תלוי ברצון ההדדי של שניהם, ובעבודה משותפת על הקשר - לרפא את הפצעים, לשייף את הקוצים. כך נבנית אהבה לאורך זמן. ואיך שלא יהיה, עצם הקשר אינו מותנה. גם אם הדוד "בורח", רעייתו תצפה תמיד לשובו.

(א) שיר השירים אשר לשלמה: (ב) ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מיין: (ג) לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על פן עלמות אהבוך: (ד) משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך נזפירה דידך מיין מישרים אהבוך: (ה) שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כאהלי קדר כיריעות שלמה: (ו) אל תראוני שאני שחרחרת ששופתני השמש בני אמי נחרו בי שמני נטרה את הפרמים פרמי שלי לא נטרתי: (ז) הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרם שלמה אהיה פעטיה על עדרי חבירי: (ח) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתך על משכנות הרעים: (ט) לססתי ברכבי פרעה דמיתיה רעיתי: (י) נאוו לחיך בתרים צוארך בחרוזים: (יא) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף: (יב) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו: (יג) צרור המר דודי לי בין שדי ילין: (יד) אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי: (טו) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים: (טז) הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה: (יז) קרות בתינו ארזים (כתיב: רחיטנו) (קרי: רהיטנו) ברותים:

(א) אני חבצלת השרון, שושנת העמקים. (ב) כשושנה בין החוחים, כן רעיתי בין הבנות. (ג) כתפוח בעצי היער, כן דודי בין הבנים; בצל חמדתי וישבתי, ופריו מתוק לחפי. (ד) הביאני אל-בית היין, ודגלו עלי אהבה. (ה) סמכוני, באשישות--רפדוני, בתפוחים: כי-חולת אהבה, אני. (ו) שמאלו תחת לראשי, וימינו תחבקני. (ז) השבעתי אתכם בנות ירושלם, בצבאות, או, באילות השדה: אם-תעירו ואם-תעוררו את-האהבה, עד שתחפץ. (ח) קול דודי, הנה-זה בא; מדלג, על-ההרים--מקפץ, על-הגבעות. (ט) דומה דודי לצבי, או לעפר האילים; הנה-זה עומד, אחר פתלנו--משגיח מן-החלונות, מציץ מן-התרכים. (י) ענה דודי, ואמר לי: קומי לך רעיתי יפתי, ולכי-לך. (יא) כי-הנה הסתו, עבר; הגשם, חלף הלך לו. (יב) הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע; וקול התור, נשמע בארצנו. (יג) התאנה חנטה פגיה, והגפנים סמדר נתנו ריח; קומי לך רעיתי יפתי, ולכי-לך. (יד) יונתי בחגוי הסלע, בסתר המדרגה, הראיני את-מראיך, השמיעני את-קולך: כי-קולך ערב, ומראיך נאוה. (טו) אהזו-לנו, שעלים--שעלים קטנים, מחבלים פרמים; וכרמינו, סמדר. (טז) דודי לי ואני לו, הרעה בשושנים. (יז) עד שפוח היום, ונסו הצללים: סב דמה-לך דודי לצבי, או לעפר האילים--על-הרי בתר.

(א) על-משכבי, בלילות, בקשתי, את שאהבה נפשי; בקשתי, ולא מצאתיו. (ב) אקומה נא ואסובבה בעיר, בשוקים ובהבות--אבקשה, את שאהבה נפשי; בקשתי, ולא מצאתיו. (ג) מצאוני, השמרים, הסבבים, בעיר: את שאהבה נפשי, ראיתם. (ד) כמעט, שעברתי מהם, עד שמצאתי, את שאהבה נפשי; אחזתי, ולא ארפנו--עד-שהביאתיו אל-בית אמי, ואל-חדר הורתי. (ה) השבעתי

אתכם בנות ירושלים, בצבאות, או, באילות השדה: אם-תעירו ואם-תעוררו את-האהבה, עד שתתפזץ. (ו) מי זאת, עלה מן-המדבר, כתימרות, עשן: מקטרת מר וילבונה, מכל אבקת רוכל. (ז) הנה, מטתו שלשלמה--ששים גברים, סביב לה: מגברי, ישראל. (ח) כלם אחזי חרב, מלמדי מלחמה; איש חרבו על-ירכו, מפתח בלילות. (ט) אפריון, עשה לו המלך שלמה--מעצי, הלבנון. (י) עמודיו, עשה כסף, רפידתו זהב, מרקבו ארגמן; תוכו רצוף אהבה, מבנות ירושלים. (יא) צאנה וראינה בנות ציון, במלך שלמה--בעטרה, שעטרה-לו אמו ביום חתנתו, וביום, שמחת לבו.

(א) הנה יפה רעיתי, הנה יפה--עיניך יונים, מבעד לצמתך; שערה כעדר העזים, שגלושו מהר גלעד. (ב) שניך כעדר הקצובות, שעליו מן-הרחצה: שכלם, מתאימות, ושכלה, אין בהם. (ג) כחוט השני שפתותיך, ומדברך נאווה; כפלח הרמון רנתך, מבעד לצמתך. (ד) כמגדל דויד צוארך, בנוי לתלפיות; אלף המגן תלוי עליו, כל שלטי הגברים. (ה) שני שדיך כשני עפרים, תאומי צביה, הרועים, בשושנים. (ו) עד שיפוח היום, ונסו הצללים--אלך לי אל-הר המור, ואל-גבעת הלבונה. (ז) כלה יפה רעיתי, ומום אין בה. (ח) אתי מלבנון כלה, אתי מלבנון תבואי; תשורי מראש אמנה, מראש שניר וחרמון, ממענות אריות, מהררי נמרים. (ט) לבבתני, אחתי כלה; לבבתני באחד (באחת) מעיניך, באחד ענק מצורניך. (י) מה-יפו דדיך, אחתי כלה; מה-טבו דדיך מיני, וריח שמניך מכל-בשמים. (יא) נפת תטפנה שפתותיך, כלה; דבש וחלב תחת לשונך, וריח שלמתיך פריח לבנון. (יב) גן נעול, אחתי כלה; גל נעול, מעין חתום. (יג) שלחתיך פחדים רמונים, עם פרי מגדים: כפרים, עם-נדרים. (יד) גרד וכרכם, קנה וקנמון, עם, כל-עצי לבונה; מר, ואהלות, עם, כל-ראשי בשמים. (טו) מעין גנים, באר מים חיים; וגזלים, מן-לבנון. (טז) עורי צפון ובואי תימן, הפיחי גני יזלו בשמי; יבא דודי לגנו, ויאכל פרי מגדיו.

(א) באתי לגני, אחתי כלה--אריתי מורי עם-בשמי, אכלתי יערי עם-דבשי שתיתי ייני עם-חלבי; אכלו רעים, שתו ושכרו דודים. (ב) אני ישנה, ולבי ער; קול דודי דופק, פתחי-לי אחתי רעיתי יונתי תמתי--שראשי נמלא-טל, קוצותי רסיסי לילה. (ג) פשטתי, את-כתנתי--איככה, אלבשנה; רחצתי את-רגלי, איככה אטנפם. (ד) דודי, שלח ידו מן-החר, ומעי, המו עליו. (ה) קמתי אני, לפתח לדודי; וידי נטפו-מור, ואצבעתי מור עבר, על, כפות המנעול. (ו) פתחתי אני לדודי, ודודי חמק עבר; נפשי, יצאה בדברו--בקושתייהו ולא מצאתיהו, קראתיו ולא ענני. (ז) מצאתי השמרים הסבבים בעיר, הפוני פצעוני; נשאו את-רדידי מעלי, שמרי החמות. (ח) השבעתי אתכם, בנות ירושלים: אם-תמצאו, את-דודי--מה-תגידו לו, שחולת אהבה אני. (ט) מה-דודך מדוד, היפה בנשים: מה-דודך מדוד, שפכה השבעתנו. (י) דודי צח ואדום, דגול מרבבה. (יא) ראשו, כתם פז; קוצותיו, תלתלים, שחרות, בעורב. (יב) עיניו, כיונים על-אפיקי מים; רחצות, בחלב--ישבות,

על-מלאת. (יג) לחיו כערוגת הבשם, מגדלות מרקחים; שפתותיו, שושנים--נטפות, מור עבר.
(יד) ידיו גלילי זהב, ממלאים בתרשיש; מעיו עשת שן, מעלפת ספירים. (טו) שוקיו עמודי שש,
מיסדים על-אדני-פז; מראהו, כלבנון--בחור, כארזים. (טז) חכו, ממתקים, וכלו, מחמדים; זה
דודי וזה רעי, בנות ירושלם.

(א) אנה הלך הדרך, היפה בנשים; אנה פנה הדרך, ונבקשנו עמו. (ב) דודי ירד לגנו, לערוגות הבשם--
לרעות, בגנים, וללקט, שושנים. (ג) אני לדודי ודודי לי, הרעה בשושנים. (ד) יפה את רעיתי
כתרצה, נאווה פירושלם; אימה, פנדגלות. (ה) הסבי עיניך מנגדי, שהם הרהיבני; שערך כעדר העזים,
שגלשו מן-הגלעד. (ו) שניך כעדר הרחלים, שעלו מן-הרחצה: שכלם, מתאימות, ושכלה, אין
בהם. (ז) כפלח הרמון וקנתה, מבעד לצמתה. (ח) לשים המה מלכות, ושמונים פילגשים; ועלמות,
אין מספר. (ט) אחת היא, יונתי תמתי--אחת היא לאמה, ברה היא לילדתה; ראוה בנות ויאשוה,
מלכות ופילגשים ויהלוה. (י) מי-זאת הנשקפה, כמו-שחר: יפה כלבנה, ברה פחמה--אימה,
פנדגלות. (יא) אל-גנת אגוז ירדתי, לראות באבי הנחל; לראות הפרחה הגפן, הנצו הרמנים. (יב)
לא ידעתי--נפשי שמתני, מרכבות עמי נדיב.

(א) שובי שובי השולמית, שובי שובי ונחזה-בה; מה-תחזו, בשולמית, כמחלת, המחנים. (ב) מה-
יפו פעמיך בנעלים, בת-נדיב; חמוקי ירכיך--כמו חלאים, מעשה ידי אמן. (ג) שררך אגן הסהר,
אל-יחסר המזג; בטנך ערמת חטים, סוגה בשושנים. (ד) שני שדיך כשני עפרים, תאמי צביה.
(ה) צנארה, כמגדל השן; עיניך ברכות בחשבון, על-שער בת-רבים--אפה כמגדל הלבנון, צופה
פני דמשק. (ו) ראשוך עליך כפרמל, ודלת ראשוך כארגמן: מלה, אסור ברהטים. (ז) מה-פית,
ומה-נעמת--אהבה, בתענוגים. (ח) זאת קומתך דמתה לתמר, ושדיך לאשכולות. (ט) אמרתי
אעלה בתמר, אחזה בסנסנו; ויהיו-נא שדיך כאשכולות הגפן, וריח אפך כתפוחים. (י) וחכה, כנין
הטוב הולך לדודי למישורים; דובב, שפתי ישנים. (יא) אני לדודי, ועלי תשוקתו. (יב) לכה דודי
נצא השדה, נלינה בכפרים. (יג) נשכימה, לכרמים--נראה אם-פרחה הגפן פתח הסמדר, הנצו
הרמונים; שם אתן את-דדי, לה. (יד) הדודאים נתנו-ריח, ועל-פתחינו כל-מגדים--חדשים, גם-
ישנים; דודי, צפנתי לה.

(א) מי יתנה כאח לי, יונק שדי אמי; אמצאה בחוץ אשקה, גם לא-יבזו לי. (ב) אנהגה, אביאה אל-
בית אמי--תלמדני; אשקה מיני הרקח, מעסיס רמני. (ג) שמאלו תחת ראשי, וימינו תחבקני.
(ד) השבעתי אתכם, בנות ירושלם: מה-תעירו ומה-תעירו את-האהבה, עד שתתחפץ. (ה) מי
זאת, עלה מן-המדבר, מתרפקת, על-דודה; תחת התפוח, עוררתה--שמה חבלתה אמה, שמה

חבלה ילדתה. (י) שימני כחותם על-לבך, כחותם על-זרועך--כי-עזה כמות אהבה, קשה כשאל קנאה: רשפיה--רשפי, אש שלהבתיה. ז מים רבים, לא יוכלו לכבות את-האהבה, ונהרות, לא ישטפוה; אם-יתן איש את-כל-הון ביתו, באהבה--בוז, יבוזו לו. (ח) אחות לנו קטנה, ושדים אין לה; מה-נעשה לאחתנו, ביום שיִדבר-בה. (ט) אם-חומה היא, נבנה עליה טירת כסף; ואם-דלת היא, נצור עליה לוח ארז. (י) אני חומה, ושדי כמגדלות; אז הייתי בעיניו, כמוצאת שלום. (יא) כרם היה לשלמה בבעל המון, נתן את-הכרם לנטרים: איש יבא בפריו, אלה כסף. (יב) פרמי שלי, לפני; האלה לך שלמה, ומאתים לנטרים את-פריו. (יג) היושבת בגנים, חברים מקשיבים לקולך--השמיעני. (יד) ברח דודי, ודמה-לך לצבי או לעפר האילים--על, הרי בשמים.

איפה המשפחה שלי?

שלמות המשפחה היא אחד הערכים המקודשים ביותר במסורת ישראל. במשך כל הדורות שמר עם ישראל על ייחודו דרך שלמות המשפחה.

המשפחה, נוסף על היותה היסוד של החברה והמדינה, היא מקום הגידול הטבעי והבריא ביותר לפרט. במסגרת המשפחתית האדם מתחבר לזהותו, מקבל את ההעצמה הראשונית שלו ולומד את הזכות והחובה שבנותיה. אלפי שנים של אנושות מתפתחת, אין-ספור מחקרים, בירורים וחיפושים עצמיים הסתיימו תמיד באותה מסקנה: המשפחה היא מקור האושר.

משפחה במשבר

בעולם המערבי מתרחש תהליך שבירת ערכי המשפחה המסורתיים, תהליך זה מחלחל גם לתוך החברה הישראלית ואף לתוך המגזר הדתי-לאומי.

בשיח שנוצר רבים חוששים לדבר על משפחה טבעית, אמא אבא וילדים, שכן הבעת עמדה כזו חושפת אותם לניסיונות השתקה ולביקורת קטלנית: הומופובים, חשוכים או סתם חסרי רגישות לאחר.

ההשלכות הן קשות: ◀ ריסוק מושג ה'משפחה' וייחודו ◀ קידום הצעות חוק הפוגעות במשפחה בדרכים שונות ◀ הכרה ב"תאים משפחתיים" לא טבעיים - דבר העשוי להוביל בהמשך לסחר ברחמן של נשים ומתן הכשר והעצמה לניכור מובנה של ילדים מהוריהם.

בשורה התחתונה, המשפחה, היסוד המרכזי ששמר על קיומו של עם ישראל במשך כל הדורות, נתונה תחת מתקפה אינטנסיבית ועומדת לפני סכנה קיומית ממשית.

בוחרים להעמיק. בוחרים לעשות. בוחרים במשפחה

נכון, ידוע ש"משפחה לא בוחרים", אך במציאות של ימינו, שבה ניתן ליצור מציאות של חיים בלי משפחה או משפחה הסכמית לפי בחירה, אנו נדרשים לבירור והעמקה בסוגיה זו, ולחידוש פניה של המשפחה. דיוק עולם הערכים של המשפחה ותרומתה לפרט ולכלל במציאות החדשה, מוביל אותנו למסקנה שהמשפחה היא הבחירה הטובה ביותר, עבורנו, עבור ילדינו ועבור החברה הישראלית כולה. תנועת "בוחרים במשפחה" מבקשת ליצור שיח יהודי, מקצועי וחיובי בנושא המשפחה. שיח שורשי שיתמודד עם תפיסות העולם הזרות וייתן מענה מעמיק ויסודי למצב הקיים, שאינו מאפשר ביקורת ומתייג את כל מי שחושב אחרת כחשון וכאויב הקדמה. לשם כך, אנו מעוניינים לרתום את כל מי שדמותה של מדינת ישראל ועתיד המשפחה היהודית חשובים לו. יחד נשמיע אמירה ברורה בסוגיות השונות המשפיעות על המשפחה.

דרכי הפעולה לחיזוק המשפחה

הסברה

- פרסום ספרים, חוברות, מאמרים וניירות עמדה.
- זיקוק המסרים לחומרי הסברה ידידותיים המיועדים לקהל הרחב, כגון סרטונים, עלוני הסברה ואתר אינטרנט.
- ארגון כנסים ומפגשים למנהלי מוסדות חינוך, עובדי הוראה, יועצים חינוכיים, עובדים סוציאליים, אנשי טיפול ועוד. הכנסים והמפגשים יעסקו בסוגיות ליבה של חיזוק התא המשפחתי.
- יצירת שיח חיובי סביב נושא המשפחה בעזרת המדיה חברתית ואמצעי התקשורת.

מחקר

- קיום מחקרי עומק תורניים ואקדמאיים בסוגיות יסודיות הקשורות לתחום המשפחה.
- רתימת אנשי אקדמיה ומובילי דעה לפרסם ולהוציא לאור נתונים ומחקרים המחזקים את תפיסת העולם המשפחתית המסורתית המיטיבה עם האדם והחברה.
- יצירת תואר אקדמי ללימודי משפחה, בשונה מ"לימודי מגדר" העוסקים בפירוק הזהות המינית והתא המשפחתי.
- השפעה על תוכני לימוד במוסדות החינוך ובמוסדות להשכלה גבוהה בהלימה לתפיסת המשפחה המסורתית השמרנית.
- בקרה ומניעה של רפורמות והחדרת תכנים פרוגרסיביים לתוכניות הלימודים.

עידוד פעילות פרלמנטרית וחקיקה

- הקמת שדולה שתעסוק בנושא המשפחה בכנסת. הכנת הצעות חוק בנושא וקידומן.
- הקמת ועדה בכנסת לנושא המשפחה.
- מעקב אחר הצבעות הח"כים בנושא המשפחה, פרסום מדד המשפחתיות ובחירת חבר הכנסת המשפחתי.
- יצירת קואליציות חוצות מפלגות ומגזרים לביסוס וחיזוק המשפחה הטבעית המורכבת מאמא, אבא וילדים.

פעילות שטח

- הרצאות במוסדות חינוך, תנועות נוער וקמפוסים במטרה לקדם את ערכי המשפחה בקרב בני נוער וסטודנטים.
- הפעלת דוכני הסברה במרכזי הערים.
- פעילות מעוררת שיח כגון תליית שלטים, חלוקת צמידים וסטיקרים העוסקים במשפחה.

מעוניינים להזמין הרצאות של חברי התנועה בנושאים שעלו בחוברת?

מצוין לקהילות ● מוסדות חינוך ● ועדי עובדים ● ועוד

התקשרו אלינו 073-2865858 ונתאים הרצאות לצורכיכם

חג שמח

אתר התנועה: mercazachva.org.il

לפרטים והצטרפות: family@mercazachva.org.il

טלפון: 073-2865858